JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

ZEMĚDĚLSKÁ FAKULTA

Katedra zootechnických věd **Studijní obor:** Zootechnika

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Význam rodin v chovu chladnokrevných plemen koní

Autor diplomové práce: Vedoucí diplomové

Soňa Hošková **doc. Ing. Miroslav Maršálek, CSc.**

2017

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
Fakulta zemědělská
Akademický rok: **2014/2015**

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení:	**Bc. Soňa HOŠKOVÁ**
Osobní číslo:	**Z13408**
Studijní program:	**N4103 Zootechnika**
Studijní obor:	**Zootechnika**
Název tématu:	**Význam rodin v chovu chladnokrevných plemen koní**
Zadávající katedra:	**Katedra zootechnických věd**

Zásady pro vypracování:

S rozvojem šlechtitelských postupů v chovu koní vzrůstá i význam rodin a jejich uplatnění v chovu a šlechtění jednotlivých plemen v České Republice. Přesto u mnoha plemen není evidence rodin a využití jejich specifických vlastností při šlechtění plemene zohledňována.
Cílem práce bude zpracovat přehled o aktuálních rodinách chladnokrevných plemen koní chovaných v České republice.
Na základě chovatelské evidence a informací získaných u Uznaných chovatelských sdružení zpracujete přehled o rodinách, které se aktuálně vyskytují v chovu chladnokrevných plemen koní (českomoravský belgický kůň, norický kůň a slezský norik). U jednotlivých rodin zpracujete v přehledné formě informace o jejich rozšíření (počet klisen v rodině) a výsledcích hodnocení zevnějšku a výkonnosti.
Ze zjištěných výsledků vyvodíte závěry a doporučení pro chovatelskou činnost Uznaného chovatelského sdružení.

Rozsah grafických prací: **5 tabulek, 5 grafů**

Rozsah pracovní zprávy: **40 - 50 stran**

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

Dušek J. a kol. (2001): Chov koní. Nakladatelství Brázda, Praha, str. 352, ISBN 80-209-0282-1
Dušek, J. a kol.(1992): Chov koní v Československu, Praha, Brázda, 176 str. ISBN 80-209-0168-X
Flade J. E. a kol. (1990): Chov a športové využitie koní. Príroda, Bratislava, str. 451, ISBN 80-07-00252-9
Maršálek M. (2008): Chov koní. Popis, posuzování, šlechtění. Vědecká monografie. ZF JU, České Budějovice, str. 109, ISBN 978-80-7394-101-7
The british horse society: The manual of horsemanship, Kenilworth, The Pony Club, 1993, 434 s. ISBN 0-900226-39-0
www.schchk.cz

Vedoucí diplomové práce: **doc. Ing. Miroslav Maršálek, CSc.**
Katedra zootechnických věd

Datum zadání diplomové práce: **30. března 2015**
Termín odevzdání diplomové práce: **30. dubna 2016**

prof. Ing. Miloslav Šoch, CSc., dr. h. c.
děkan

L.S.

JIHOČESKÁ UNIVERZITA
V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
ZEMĚDĚLSKÁ FAKULTA
studijní oddělení
Studentská 13
370 05 České Budějovice

doc. Ing. Miroslav Maršálek, CSc.
vedoucí katedry

V Českých Budějovicích dne 30. března 2015

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě (v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných Zemědělskou fakultou JU) elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

V Českých Budějovicích dne ..... Podpis:

ABSTRAKT

Tato diplomová práce má za cíl zpracovat přehled o aktuálních rodinách chladnokrevných plemen koní chovaných v České Republice.

Na základě chovatelské evidence a informací získaných u Uznaných chovatelských sdružení je zpracován přehled o rodinách, které se aktuálně vyskytují v chovu chladnokrevných plemen koní (českomoravský belgický kůň, norický kůň a slezský norik). U jednotlivých rodin jsou uvedeny informace o jejich rozšíření (počet klisen v rodině), vzhledem k absolvování zkoušek výkonnosti.

K získání širšího náhledu na problematiku chovu chladnokrevných koní v ČR je do této práce zahrnuto zkoumání zázemí osob chovatelů – z hlediska motivace, míry zájmu a ambicí chovatelů chladnokrevných koní. Pramenem informací je seriál Jindřišky Svobodové o chovatelích chladnokrevných koní uveřejněný v časopise Jezdectví v roce 2015 nazvaný „Seriál o nové generaci, která se věnuje koním, jež měli být pro svoji „společenskou přebytečnost“ odsouzeni k depozitu skanzenů a archívů.“

Ze zjištěných výsledků jsou vyvozeny závěry a doporučení pro chovatelskou činnost Uznaného chovatelského sdružení.

Tato práce vznikla za podpory projektu NAZV, projekt číslo QJ1510141.

Klíčová slova:

koně, chladnokrevníci, rodiny, výkonnost, plemeno, význam, chov, využití, životní styl

ABSTRACT

The aim of this diploma project is to work out an overviw about temporary cold-blooded horse families bred in Czech republic.

Based on breed evidence and information from Approved breed associations the overview is to introduce horse families appearing in cold-blooded breeds (Bohemian-Moravian belgic horse, noric horse and Selezian noric).In individual families all information about their (number of females in the family) are mentioned, according to efficiency tests.

Investigation about background of horse breeders helps to gain broader view on cold-blooded horses breeding issue - from the point of viw of motivation, attraction and ambitions of breeders.The source is the serial about breeding cod-blooded horses written by Jindřiška Svobodová, published in magazine Jezdectví in 2015, entitled: ¨Serial about new generation¨ - which deals with an issue about horses sentenced to scanzens and archives for their redundancy.

Results lead to conclusion and recommendation for breed activities of Approved breed association.

This work was supported by the Project NAZV, project number QJ1510141.

Key words:

horses, cold-blooded, families, efficiency, breed, meaning (importance), breeding, usage, lifestyle

Děkuji vedoucímu práce doc. Ing. Miroslavu Maršálkovi, CSc. za odborné vedení a cenné rady při vypracování diplomové práce.

OBSAH:

1. ÚVOD 10

2. LITERÁRNÍ PŘEHLED 12

2.1 Historie chovu chladnokrevných koní v ČR 12

2.2 Chov chladnokrevných koní v ČR 14

2.3 Institucionální zaštítění chovu koní v ČR 14

2.3.1 Asociace svazů chovatelů koní 16

2.3.2 Svaz chovatelů chladnokrevných koní 16

2.3.3 Vedení Plemenné knihy a Řád plemenné knihy 17

2.4 Koncepce chovu chladnokrevných koní 18

2.4.1 Záměry koncepce a rozvojové cíle v chovech koní v ČR 18

2.4.2 Podpora chovatelů s cílem zvýšit úroveň a strukturu koní chovaných na našem území 19

2.5 Plemenářská práce 20

2.5.1 Plemenný výběr 20

2.5.2 Plemeno, plemenný typ 20

2.5.3 Plemenitba 21

2.5.4 Plemenná kniha 21

2.5.5 Liniová plemenitba 21

2.5.6 Rodina a zakladatelky rodin 22

2.5.7 Chovný cíl 23

2.5.8 Výkonnost 23

2.6 Charakteristika jednotlivých plemen chladnokrevných koní 24

2.6.1 Českomoravský belgický kůň – charakteristika plemene 24

2.6.1.1 Vznik plemene 24

2.6.1.2 Exteriér 25

2.6.1.3 Vlastnosti 25

2.6.1.4 Hodnocení výkonnosti klisen ČMB 26

2.6.1.5 Posuzování exteriéru 27

2.6.2 Norický kůň – charakteristika plemene 27

2.6.2.1 Vznik plemene 27

2.6.2.2 Exteriér ... 28
2.6.2.3 Vlastnosti a použití ... 29
2.6.2.4 Hodnocení výkonnosti klisen N ... 29
2.6.2.5 Posuzování exteriéru ... 30
2.6.3 Slezský norický kůň – charakteristika plemene ... 31
2.6.3.1 Exteriér ... 32
2.6.3.2 Vlastnosti a použití ... 32
2.6.3.3 Hodnocení výkonnosti klisen SN ... 32
2.6.3.4 Posuzování exteriéru ... 33

3. CÍL PRÁCE ... 35

4. METODIKA ... 36

4.1 Výzkum rodin, zdroje dat, sledované ukazatele ... 36

4.2 Kritéria výběru nejúspěšnějších zakladatelek rodin ... 37

4.3 Zkoumání chovatelského zázemí, zdroje dat, způsob hodnocení ... 38

5. VÝSLEDKY A DISKUSE ... 40

5.1 Stavy chladnokrevných koní v ČR ... 40

5.2 Posuzování kvality chladnokrevných koní ... 42

5.3 Rodiny klisen ... 42

5.4 Vyhodnocení ... 43

5.4.1 Vyhodnocení rodin plemene ČMB ... 43
5.4.1.1 Závěr ... 45
5.4.1.2 Průměrné hodnoty ... 46
5.4.2 Vyhodnocení rodin plemene SN ... 46
5.4.2.1 Závěr ... 48
5.4.2.2 Průměrné hodnoty ... 48
5.4.3 Vyhodnocení rodin plemene N ... 49
5.4.3.1 Závěr ... 50
5.4.3.2 Průměrné hodnoty ... 51
5.4.4 Porovnání všech tří plemen ... 51

5.5 Chovatelské zázemí ... 52

5.5.1 Specifikace chovatelů 53
5.5.2 Prezentace jednotlivých chovatelů 54
5.5.3 Resume zkoumání zázemí chovů 58

6. ZÁVĚR 60

7. DOPORUČENÍ PRO CHOVATELE 63

8. SEZNAM POUŽITÉ LITERATUTY 65

9. SEZNAM TABULEK, GRAFŮ A OBRÁZKŮ 68

10. PŘÍLOHY 69

11. SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK A SYMBOLŮ 74

1. ÚVOD

Obliba chladnokrevných koní se zvyšuje vzhledem k současnému návratu k přirozenému životnímu stylu a k potřebě vymanit se z každodenních uspěchaných přetechnizovaných stereotypů. Současná mladá generace zná „těžké“ koně především ze starých fotografií a filmů pro pamětníky a přesto se právě chladnokrevníci poslední dobou stávají atraktivním předmětem zájmu – snad i proto, že jejich exteriér působí dojmem ukázněné síly.

V lidských dějinách koně tahali povozy, pluhy, podíleli se na odstavování lokomotiv, převáželi rudu a uhlí v dolech. Naštěstí i dnes ještě existuje oblast, kam technika proniká hůře, a proto jsou i dnes těžcí koně používáni například ke stahování dříví z těžko přístupného lesního terénu. Kdyby této potřeby nebylo, zůstali by chladnokrevní koně jen ozdobou skanzenů a exponátem genetických rezerv.

Ačkoliv existují vážně míněné studie [TORBJO, Rn. RYDBERG, 2002] zkoumající nahrazení traktorů koňmi, bylo by pošetilé očekávat, že by se to mohlo v budoucnosti v nějak výrazné míře splnit. Mechanizační prostředky mají oproti koňské síle výhody v rychlosti a komfortu práce a je daleko snadnější používat stroje, než subjekty mající svůj rozum a vůli, vyžadující lékařskou péči a každodenní interakci v podobě krmení a ošetřování.

Jednoznačnou výhodou koní je skutečnost, že se obejdou bez dováženého fosilního paliva, což by se mohlo hodit v situaci, kdy zásoby těchto paliv na světě dojdou. Koňský hnůj je žádoucí k obohacení půdy živinami a ke zlepšení mechanických vlastností půdy. Koně stojí v záloze pro případ nouze a globálních kalamit.

Chovatelé pracovních koní ztělesňují v komunitě chovatelů koní poměrně málo početnou skupinu. Mají poněkud odlišné chovatelské cíle a odlišné priority a většinou i odlišnou životní filozofii. Zatímco chovatelé teplokrevníků žijí většinou ve městech, chovatelé koní těžkých plemen sídlí na vesnicích a žijí ve větším sepětí

s přírodou. Rodiny klisen – které jsou předmětem zkoumání této práce – jsou chovány „rodinami“ lidskými. Pokud se někdo pustí do chovu pracovních koní, neplánuje, že se této aktivitě bude věnovat měsíce, ale celé roky a s velkou pravděpodobností po zbytek života. Pokládám za užitečné tyto chovatele a jejich ambice při chovu více přiblížit, aby bylo patrné, jaké má chov chladnokrevníků v ČR z hlediska ochoty se mu věnovat, perspektivy do budoucnosti.

2. LITERÁRNÍ PŘEHLED

2.1 Historie chovu chladnokrevných koní v ČR

Jednu z prvních zmínek o chovu chladnokrevných koních v Čechách můžeme najít v historických pramenech z válečných tažení. Nejstarším doloženým chovem je chov chladnokrevných koní v Netolicích pyšnící se legendou, že na koni z netolického chovu jezdil i husitský vojevůdce Jan Žižka z Trocnova. [TRČÁLEK, 2009]

V polovině 19. století zažívá Rakousko-Uhersko velký hospodářský rozvoj, tudíž i rozmach chovů koní. Jejich potřeba vzrůstá v zemědělství, v dopravě, v průmyslu, v lesnictví, ve vojenství. Přeprava těžkých nákladů vyžadovala tažné, osvalené s hrubou stavbou těla, lehce ovladatelné a klidné plemeno, snášející i chladnější podnebí. Tudíž chladnokrevný kůň je především plemeno pro tažné účely, hlavní požadavky chovatelů, ale i vlastníků těchto koní směřovali v této době především na mohutnost a sílu. V důsledku se objevoval silný zájem o rozšíření chovů chladnokrevných koní. Tento druh koní byl a je nevhodný pro rekreační, či sportovní jízdu. [KOLÁŘOVÁ, 2014]

Šlechtění těchto koní započalo v Čechách a na Moravě kolem roku 1870 dovozem belgických chladnokrevných hřebců a místních klisen. Na Moravě zásadně ovlivnil chov chladnokrevných koní hrabě Seilern Aspang založením hřebčína v Lukově u Zlína. [KOLÁŘOVÁ, 2014] Chov byl založen na dovezených belgických klisnách připařovaných čistokrevnými belgickými hřebci.

K významnému pokroku v chovu chladnokrevníků dochází po roce 1918, kdy se utváří dva základní plemenné typy. V Čechách, kde se uplatňovala plemena belgik a norik, došlo k prolínání těchto plemen, což ovlivnilo jejich další vývoj. Na Moravě, kde upřednostnili čistokrevný belgický chov, se typ moravského chladnokrevníka vytvářel zejména na základě belgické krve. [KONICCI, 2014]

V domácích podmínkách vznikl „český chladnokrevník“ v Čechách a „moravský chladnokrevník“ na Moravě (vyznačující se rysy větší ušlechtilosti a více

harmonickou tělesnou stavbou). V té době se také začaly vytvářet i rozdílné krajové typy [KONICCI, 2014], například rozdílné krajové typy moravského chladnokrevníka, jehož nejmohutnější typ byl vyšlechtěn na Holešovsku či Prosenicku. [KOLÁŘOVÁ, 2014] Mnohem později (až po roce 1990), se český chladnokrevník a moravský chladnokrevník spojily do jediného plemene při ustanovení plemenné knihy pro českomoravského belgického koně. [KONICCI, 2014]

Dalším předělem byl rok 1930, kdy se začal rozvíjet liniový chov v Tlumačově, jehož velký hřebčín se významně zasloužil o rozvoj chovu chladnokrevných koní v celém státě. Základem tlumačovského stáda se stalo devět originálních belgických klisen, které byly připařovány originálními belgickými hřebci.

Negativně chov chladnokrevníků (a chov koní vůbec) v našich zemích zasáhla druhá světová válka. Početní stavy se snížily vlivem rekvírování těchto koní německou armádou, zhoršila se i celková úroveň plemenitby. [KOLÁŘOVÁ, 2014]

Po válce se chovná základna rozšířila, došlo k založení nových hřebčínů v Nemochovicích, Vracově, Následovicích, později JZD v Českých Budějovicích. Nelze opomenout rozmach hřebčína v Netolicích a rozšíření chovu v Tlumačově. [KONICCI, 2014]

Pokusy o vyšlechtění nového plemene v sedmdesátých a osmdesátých letech byly vzhledem k jisté překotnosti a špatné organizaci neúspěšné a i jinak patří sedmdesátá a osmdesátá léta pro chov chladnokrevníků mezi obtížná. [KONICCI, 2014]

Po roce 1990 byla populace chladnokrevných koní rozdělena na základě genových analýz do tří plemen: českomoravský belgický kůň (dále jen „ČMB“), norik (dále jen „N“) a slezský norický kůň (dále jen „SN“). Pro jednotlivá plemena byly vypracovány Řády plemenných knih. Nejkvalitnější reprezentanti plemene SN a plemene ČMB jsou zařazena do „Národního programu ochrany a využití genetických zdrojů hospodářských zvířat“.

2.2 Chov chladnokrevných koní v ČR

V současné době se v České republice chovají tři uznaná plemena chladnokrevných koní:

- českomoravský belgický kůň
- norický kůň
- slezský norický kůň

Jedinci těchto plemen jsou v ČR využívání jako koně pracovní a rekreační. Jejich plemenitba probíhá kontrolovaně a na základě testování prostřednictvím výkonnostních zkoušek. U koní jsou hodnoceny charakteristiky jako typ, pohlavní výraz, exteriér, výkonnost. Jedinci, kteří ve zkouškách uspějí, jsou pak zařazováni do plemenné knihy příslušného plemene.

Za plemenitbu a chov chladnokrevných koní v ČR odpovídá Svaz chovatelů chladnokrevných koní (SCHCHK). V současnosti představují jedinci chladnokrevných plemen v ČR jen zlomek (v řádu procent) z celkového počtu chovaných koní. [MACHEK, J., GAUDNÍKOVÁ,J., 2010]

2.3 Institucionální zaštítění chovu koní v ČR

Od roku 1948 až do roku 1991 zodpovídal za plemenitbu a šlechtění chladnokrevných koní (stejně tak i ostatních hospodářských zvířat) stát prostřednictvím zemědělských oddělení Krajských a Okresních národních výborů zřízených Ministerstvem zemědělství. Později tento úkol převzal Státní inspektorát pro plemenitbu hospodářských zvířat, následně nahrazený (v roce 1959) Státní plemenářskou správou. Po roce 1989 začaly nároky na šlechtitelskou činnost uplatňovat zájmové svazy chovatelů hospodářských zvířat, vlivem čehož došlo k zásadnímu omezení principu státního řízení plemenářské práce (uzákoněno zákonem č. 240/1991 Sb., o šlechtění a plemenitbě hospodářských zvířat).[DRAŽAN, 2014]

Zákonem č. 154/2000 Sb., bylo stanoveno, že rozhodující funkce v procesu šlechtění hospodářských zvířat převezmou uznaná chovatelská sdružení (UCHS) a přesunula se na ně ze současných oprávněných a pověřených organizací i odpovědnost za tento proces. Výběrové komise a uznávací komise se zrušily a jejich funkci převzala UCHS, která odpovídají za realizaci šlechtitelského programu, hodnotí a vybírají hospodářská zvířata, včetně koní, v souladu se stanoveným chovným cílem a řádem plemenných knih. Plemenářský zákon (zákon č. 154/2000 Sb.), naposledy novelizovaný 18. června 2015 zákonem 168/2015 Sb. [Sbírka zákonů, 2015]

„Zákonem č. 154/2000 Sb., bylo stanoveno, že rozhodující funkce v procesu šlechtění hospodářských zvířat převezmou uznaná chovatelská sdružení (UCHS) a přesunula se na ně ze současných oprávněných a pověřených organizací i odpovědnost za tento proces. Výběrové komise odpovídají za realizaci šlechtitelského programu, hodnotí a vybírají hospodářská zvířata, včetně koní, v souladu se stanoveným chovným cílem a řádem plemenných knih.“ [Sbírka zákonů, 2015]

Kvalitní šlechtitelskou a plemenářskou práci v chovu koní nelze provádět bez podpory státu. Výsledný stav a konkurenceschopnost chovu závisí na míře podpory hřebčinců a hřebčínů a je to běžným jevem ve všech vyspělých zemích. Od roku 1992 je státní podpora šlechtitelské a plemenářské práce v chovu koní soustředěna na zavádění a vedení plemenných knih, podporu výkonnostních zkoušek, kontrolu dědičnosti, testování a podporu zveřejňování plemenářské práce. Do roku 1996 byla v zájmu dovozu vysoce kvalitního genetického materiálu realizována podpora nákupu živých hřebců a klisen, inseminačních dávek a embryí.

V současné době je v rámci šlechtitelského procesu v chovu koní v ČR ministerstvem uznáno celkem 13 uznaných chovatelských sdružení, která vedou plemenné knihy pro 22 plemen koní. Podle § 5, odst. 7, písm. a) zákona č. 154/2000 Sb., je uznané chovatelské sdružení povinno postupovat při své činnosti v souladu se svým chovným cílem a šlechtitelským programem, vyhodnocovat a realizovat šlechtitelský program a nejméně jednou ročně zveřejňovat jeho výsledky.

Vyhodnocení šlechtitelských programů jednotlivých plemen koní jsou přílohou Koncepce chovu koní v ČR.[DRAŽAN, 2014]

Proces šlechtění v chovu koní je dlouhodobou záležitostí z důvodů dlouhého generačního intervalu. Je závislý především na vybraných šlechtitelských metodách, četnosti šlechtěných populací, metodách kontrol dědičnosti a metodách testace, využívání moderních metod odhadu plemenné hodnoty. V neposlední řadě je proces šlechtění limitovaný finančními možnostmi a zájmem chovatelů koní.

2.3.1 Asociace svazů chovatelů koní

Do roku 1989 řídila chov koní plemenářská organizace Státní plemenářský podnik v Praze. Zemský chov koní byl spravován prostřednictvím hřebčinců Písek a Tlumačov. Rozpadem plemenářské organizace, vznikem chovatelských svazů a jejich sdružením vznikla začátkem 90. let Asociace svazů chovatelů koní (ASCHK), která převzala odborné pracovníky z hřebčinců a jmenovala tajemníka řídícího činnost ASCHK v době mezi jednotlivými zasedáními prezidia. Členy prezidia jsou jednotliví zástupci svazů sdružených v Asociaci, v čele stojí prezident. Jednotlivé svazy vznikaly podle regionů nebo podle plemen chovaných koní. [DUŠEK, 2011]

2.3.2 Svaz chovatelů chladnokrevných koní

Svaz chovatelů chladnokrevných koní sdružuje podle CERMANA [2017] skupinu chovatelů zabývajících se chovem chladnokrevných koní v ČR.

2.3.3 Vedení Plemenné knihy a Řád plemenné knihy

Založení plemenné knihy podle BÍLKA [1955] předchází stanovení plánu v plemenitbě koní a vypracování směrnic, které by určovaly požadavky na určitý typ klisen, na původ po rodičích, na užitkové a výkonnostní vlastnosti klisny.

DUŠEK [2011] popisuje členění plemenných knih na plemenné knihy klisen teplokrevných, chladnokrevných a malých plemen včetně pony na:

- Hlavni plemennou knihu klisen (HPK),
- Plemennou knihu klisen (PK),
- 1. pomocnou plemennou knihu klisen (l.PPK),
- 2. pomocnou plemennou knihu klisen (2. PPK).

Limitujícími znaky pro zařazení do jednotlivých oddílů PK jsou:

- prokazatelný oboustranný původ,
- limit tělesných znaků,
- vyjádřeni typu příslušného plemene, soulad a korektnost tělesné stavby, chody, průměrná výsledná kvalifikace posuzovaných znaků - nejméně 7,1 b = HPK, 6,1 b = PK, 5,1 b = 1. PPK, 2. PPK – limit není stanoven.

K vedení plemenných knih vydává souhlas MZe ČR. Prvním předpokladem však je, že příslušný svaz (sdružení) musí získat statut oprávněné organizace. ASCHK vede podle Řádu plemenných knih plemenné knihy následujících plemen: českomoravský belgický kůň, slezský norik, norik, hafling, čistokrevný arabský kůň, welsh pony a cob, welsh part bred, český sportovní pony, shetlandský pony. [DUŠEK, 2011]

2.4 Koncepce chovu chladnokrevných koní

DRAŽAN [2014] uvádí, že i dnes koně nacházejí stále uplatnění v zemědělství a lesnictví, jedná se tedy o pracovní využití pro potažní práce. V těžko dostupných terénech jsou koně, zejména chladnokrevní, stále nezastupitelní při vyklizování a přibližování dříví. Slouží také při zakládání a obnově lesa. Jejich využitím dochází k menšímu poškození lesních porostů a pozemků (zejména zhutněním půdy či tvorbou erozních rýh) ve srovnání s těžkou lesnickou technikou.

Chladnokrevní koně jsou dlouhodobě šlechtěni pro maximální užitkovost v tahu. V minulosti bylo často více dbáno na jejich tažnou sílu a charakter (ochotu k práci), než na exteriérové vlastnosti. Přitom exteriér bez podstatných vad je nezbytnou užitkovou vlastností pro maximální výkon ve všech způsobech využití koně. V současné době počet koní pracujících v zemědělství a lesnictví významně poklesl a tento stav se negativně projevuje na kvalitě chovu těchto koní.

Dnes, až na výjimky, pracují koně v lese tam, kde technika pro složitost a náročnost terénu není uplatnitelná a za srovnatelný výkon dostávají obvykle nižší finanční ohodnocení. Výsledkem je časté přetěžování jak koní, tak kočích, jimž tato činnost nedokáže zajistit obživu. Odhaduje se, že v lesním hospodářství pracuje v ČR asi 400 koní na plný pracovní úvazek a asi 1 800 koní občasně. [DRAŽAN, 2014]

2.4.1 Záměry koncepce a rozvojové cíle v chovech koní v ČR

- zvyšování počtu koní s plemennou příslušností
- promítnutí požadavků trhu koní (dlouhodobé poptávky) do šlechtitelských programů, zejména u koní anglického plnokrevníka, českého teplokrevníka, chladnokrevných koní, s důrazem na zavedení nejnovějších poznatků z oblasti plemenářství a šlechtitelství

- zachování současné úrovně činnosti UCHS posílení podporou rozvoj odborných činností, zejména vytváření podmínek pro „vznik partnerství“ národní a mezinárodní spolupráce v rámci odborných platforem pro spolupráci veřejného (výzkumu, školství) a privátního sektoru v chovu koní s cílem zvýšit kvalitu šlechtitelské a plemenářské práce UCHS i chovatelů
- zvyšování mezinárodní konkurenceschopnosti, včetně podpory rozvoje trhu koní, užití koní, zejména v návaznosti na pořádání sportovních akcí s mezinárodní účastí, cestovního ruchu a volnočasových aktivit, zejména aktivit mládeže

Co se týká cílů v chovu chladnokrevných koní, je plánováno využití většího počtu koní pro práci v lese s tím, že jde o jeden z předpokladů pro rozvoj chovu chladnokrevných plemen koní. Zejména v chráněných oblastech, národních parcích a oblastech Natura 2000 je použití koní z hlediska ochrany přírody velmi žádoucí.

2.4.2 Podpora chovatelů s cílem zvýšit úroveň a strukturu koní chovaných na našem území

Při tvorbě a následném uplatňování koncepcí rozvoje chovu chladnokrevných koní je nutné ověřování užitkových vlastností chované populace. U pracovních plemen koní není jiná možnost ověření jejich základních vlastností, než při využívání těchto koní v praxi, a to pokud možno vyrovnanou pravidelnou prací. Tím se prověří tělesná konstituce, odolnost, charakter i tažný výkon.

Pro nastavení systémového využívání chladnokrevných plemen koní v lesním hospodářství a zemědělství je potřeba zejména: oslovit se žádostí o spolupráci Národní parky a CHKO, Lesy ČR s.p. a obecní lesy. Lesy ČR s.p. mohou spolupracovat zejména v těch svých závodech, kde není dosud uplatňována metoda zadávání zakázek prostřednictvím tendrů. V případě NP a CHKO je nutná spolupráce s MŽP, znovu nastavit kvalifikační i výkonnostní podmínky pro tento druh práce, ke zvýšení poptávky zemědělců po moderní potažní práci bude nutné vyvinout

vzdělávací aktivity zejména s důrazem na moderní možnosti využití koní, ekonomiku provozu na jednotlivých typech zemědělských podniků a osvětu v oblasti práce s koňmi a chovu, podpořit testování a provádění kontrol užitkovosti.

Pro zvýšení využívání koní pro volnočasové aktivity je nutné se zaměřit zejména na: provádění výkonnostních zkoušek, pořádání chovatelských soutěží, rozšiřování hipoturistiky, podpory výstavby hipostezek, organizování prestižních a kulturních akcí s účastí koní, podporu budování jízdáren. [DRAŽAN, 2014]

Chovatelé chladnokrevných koní v posledních letech usilují o zvýšení propagace chovů tím, že pořádají řadu aktivit od pořádání putovního poháru Mistra pracovních koní, po založení Cechu, jehož účelem je proškolení rozhodčích chladnokrevných soutěží v ČR. [GORNEROVÁ, 2004]

2.5 Plemenářská práce

2.5.1 Plemenný výběr

„Plemenný výběr se provádí podle několika hledisek, z nich nejdůležitější jsou původ koně, vnější vlastnosti, vnitřní vlastnosti, výkonnost koně a kvalita potomstva.“ [BÍLEK, 1955]

2.5.2 Plemeno, plemenný typ

Plemeno podle DUŠKA [2011] zahrnuje skupina zvířat téhož původu, shodující se v typových, tvarových a užitkových vlastnostech, které se za stálých podmínek přenášejí na potomstvo. Liší se geneticky podmíněnými znaky od ostatních jedinců téhož druhu. Z chovatelského hlediska je žádoucí, aby odchylky od plemenného standartu byly co nejmenší.

MARŠÁLEK [2008] definuje plemenný typ jako souhrn tělesných vlastností vyjadřující příslušnost k určité plemenné nebo užitkové skupině koní a je dán dědičně. Posuzujeme jej proto, že známe užitkové vlastnosti příslušné skupiny koní a předpokládáme, že kůň ve stejném typu bude mít i podobné vlastnosti užitkové. Posouzení typu je velmi důležité především u plemenných koní.

2.5.3 Plemenitba

HAJIČ, KOŠVANEC, ČÍTEK [1995] zmiňují, že plemenitba představuje záměrné a cílevědomé připařování a rozmnožování hospodářských zvířat sledující zlepšování tvarových a hlavně užitkových vlastností.

2.5.4 Plemenná kniha

Plemenná kniha podle MISAŘE a JISKROVÉ [2001] je oficiální doklad existence plemene. Její nedílnou součástí je řád plemenné knihy. Řád plemenné knihy obsahuje chovný cíl a stanoví podmínky zápisu koní do plemenné knihy a způsob jejich selekce.

2.5.5 Liniová plemenitba

Podle BÍLKA rozumíme linií samčí potomky vynikajícího plemeníka. [BÍLEK, 1955]

Podle MISAŘE a JISKROVÉ [2011] je liniová plemenitba vyšší formou čistokrevné plemenitby a používá se ke zvýšení dědičného ustálení znaků a vlastností v rámci stejné chovné linie.

2.5.6 Rodina a zakladatelky rodin

Podle BÍLKA[1955] rozumíme rodinou samičí potomky vynikající matky.

Podle SCHWARKA [1985] se pro funkční rodinu obecně vyžadují alespoň 3 žijící klisny ze dvou existujících generací.

BÍLEK [1955] zmiňuje, že třeba respektovat kvalitativní rozdíl mezi pojmem linie a rodina spočívající v rozdílném přenášení vlastností matkou nebo otce.

První rozdíl spařuje BÍLEK [1955] v odlišném předávání vlastností mláděti. Zatímco samčí pohlavní buňka se odděluje od organismu otce aktem páření, tak samičí buňka zůstává u savců v těsném spojení s tělem matky a až do porodu a do ukončení mléčné výživy hříběte.

Druhý rozdíl mezi náhledem na plemenitbu linií a rodin plemenitbou spočívá podle BÍLKA [1955] z povahy geneticky předávaných vlastností. Některé vlastnosti jsou podstatou vázány na samičí organismus (dojnost, nosnost a do jisté míry i plodnost), jiné vlastnosti jako způsobilost k fyzické práci jsou vázány na robustnost a rychlejší metabolismus a v nich vynikají spíše samci.

Třetí rozdíl vidí BÍLEK[1955] ve vlivu prostředí na vývoj mláďat. V tomto smyslu ovlivňují podmínky prostředí více samčí jedince, protože samci mají delší periodu vývinu a proto větší přizpůsobivost podmínkám odchovu než klisny, jejichž vývin končí dříve. BÍLEK[1955] dále zmiňuje, že průběhem různých podmínek mají dcery větší možnost plnějšího zachování vlastností zděděných po otcích než synové.

BÍLEK[1955] tvrdí, že jestliže se plemeno ocitne v nevýhodných podmínkách a začne ztrácet své dobré vlastnosti, postihne tento proces dříve citlivěji reagující

hřebce, kdežto kvalita samičího potomstva těmto nepříznivým podmínkám odolává déle.

2.5.7 Chovný cíl

Je definován GROLIGEM, KOPECKÝM, ŠATAVOU [1963] jako určitá hranice stanovená pro dosažení určitých fyziologických i morfologických vlastností určitého plemene.

2.5.8 Výkonnost

VEJČÍK [2001] uvádí, že těžiště v upotřebení koní spočívá ve využití jejich fyzické síly k vykonávání práce různého druhu.

U posuzování výkonnosti koní rozlišujeme vnější a vnitřní výkonnostní faktory. Vnější výkonnostní faktory jsou charakterizovány stupněm výcviku, způsobem odchovu, výživou, podmínkami ustájení, ošetřením, klimatickými faktory, terénem, půdou, způsobem využití pod sedlem nebo v zápřeži a lidským faktorem. [NAVRÁTIL, 2007]

MAJZLÍK [2004] zmiňuje potřebu zvířete přizpůsobit se podmínkám určitého přírodního prostředí a rozděluje přírodní vlivy na faktory abiotické (vliv klimatu a půdy), biotické (interakce koně s ostatními zvířaty a člověkem), a trofické (vliv výživy).

Vnitřní výkonnostní faktory koně jsou dány geneticky, ale chovatel je schopný je do určité míry ovlivňovat zejména plemenářskou prací. Patří k nim charakteristiky jako exteriér, konstituce, temperament a charakter. [NAVRÁTIL, 2007]

2.6 Charakteristika jednotlivých plemen chladnokrevných koní

DUŠEK [2011] zmiňuje, že plemena této skupiny odvozují původ od diluviálního západního koně (Equusrobustusstegmanni), který se výrazně lišil od koní východního typu, a to robustní tělesnou stavbou velkého rámce. Nejtypičtějším představitelem těchto diluviálních variant je podle kraniologických znaků kůň norický.

2.6.1 Českomoravský belgický kůň – charakteristika plemene

2.6.1.1 Vznik plemene

S chovem belgického koně na Moravě se započalo od roku 1879 a v Čechách roku 1882. Zpočátku bylo prováděno převodné křížení připouštěním teplokrevných klisen a kříženek po norických hřebcích importovanými belgickými chladnokrevníky, na Moravě měli vliv ušlechtilejší hřebci ardenští, v Čechách se uplatnili především mohutnější hřebci valonští a belgičtí.

Podle PROCHÁZKY [2001] vzhledem k zužující se krevní základně a snižujícímu se počtu koní, však vyvstala nutnost spojení chovu moravského a českého belgického koně. To začalo již v 50. letech 20. století a postupně se tak setřely rozdíly v typu moravského a českého chladnokrevníka.

Podle DUŠKA [2011] v roce 1970 nebyla v chovu chladnokrevných koní rozlišována plemenná příslušnost. Tato skutečnost částečně rozšířila reprodukční základnu českomoravského belgického koně na úkor čistoty jeho původu.

Po změně politických poměrů v roce 1989 byl obnoven původní cíl šlechtění na podkladě belgických původů koní a vzniklo tak plemeno českomoravského belgického koně. [PROCHÁZKA, 2001]

DRAŽAN [2014] uvádí, že v roce 1995 byla založena plemenná kniha, v roce 1999 byl zařazen do GZ. Barvou převládá ryzák, vyskytují se i hnědáci. Má bohatou hřívu a ohon, nohy s typickými rousy. Celá populace je z pohledu původu velmi homogenní. Všichni jedinci zařazení do genetických zdrojů jsou příslušníky devíti hřebčích linií a cca 95 % populace přísluší k některé ze 42 rodin. V roce 2013 bylo do genetických zdrojů zařazeno 58 hřebců a 413 klisen. Podle MISAŘE A JISKROVÉ [2001] v roce 1999 činila chovná základna tohoto plemene cca 200 klisen.

V současnosti je jedním z největších chovů českomoravského belgického koně Chov koní Dvorka - Janovice u Trutnova. [PROCHÁZKA, 2001]

2.6.1.2 Exteriér

Je to mohutnější, poměrně harmonický tažný kůň středního, čtvercového rámce (155-160 cm), s těžší, sušší hlavou s výrazným okem, kratším, silným svalnatým vysoko nasazeným krkem, málo výrazným, širokým kohoutkem, kratší, volnější horní linií, kratší, sráznou svalnatou štěpenou zádí, strmější, delší svalnatou plecí, kratším, hlubokým trupem, silným, kratším, více lymfatickým fundamentem s poměrně dobrými kopyty, postojem vpředu často sblíženým, vzadu poměrně pravidelným; barvou je ryzák, hnědák. [MISAŘ, JISKROVÁ, 2001]

2.6.1.3 Vlastnosti

MISAŘ A JISKROVÁ [2001] toto plemeno hodnotí jako konstitučně méně tvrdé, poměrně rané, kůň s poměrně dobrou mechanikou pohybu (krok, klus), velmi dobrý tahoun, náročnější na podmínky chovu.

Použití: Tah, těžký tah, ekologie

Plemenná kniha založena v roce 1995

2.6.1.4 Hodnocení výkonnosti klisen ČMB

Hodnocení klisen ČMB podle Řádu plemenné knihy provádí při zápisu do PK a při výkonnostních zkouškách. Hodnocení při zápisu klisen do PK provádí hodnotitelé jmenovaní uznaným chovatelským sdružením dle Řádu PK a šlechtitelského programu.

Hodnotí se:

1) Plemenný typ a pohlavní výraz

2) Tělesná stavba viz. tabulka č.1. zkoušek výkonnosti hřebců

3) Mechanika pohybu v kroku a klusu

Posuzování znaků 1 a 2 se provádí na tvrdém podkladu.

Posuzování dle znaku 3 se provádí při předvedení na ruce.

Zkoušek výkonnosti se mohou zúčastnit klisny již zapsané do plemenných knih ČMB. U těchto klisen se při zkouškách výkonnosti již nehodnotí typ, pohlavní výraz a tělesná stavba ale pouze vlastní výkonnost bez známek za výcvik (C1).

Zkouška v zápřeži:

Zkouší se ve dvojspřeží, případně i jednospřeží. Jednospřeží mezi 2 oji, lehký vůz se dvěma nápravami. Ve dvojspřeží 3letá klisna opět jen s 3letetým koněm (bez tzv. učitele), starší klisny bez omezení. Zkoušky úspěšně absolvuje klisna s celkovým hodnocením výkonnosti na úrovni 6,1 bodu a výše, přičemž nesmí v jednotlivých disciplínách obdržet hodnocení pod 5 bodů.

Klisny mohou v případě zranění při zkoušce výkonnosti opakovat celou zkoušku nebo jen disciplíny, které neabsolvovaly.

2.6.1.5 Posuzování exteriéru

Posuzuje se plemenný typ, pohlavní výraz, tělesná stavba, korektnost a pravidelnost chodů, jejich prostornost a celkový soulad. Minimální míry při zápisu hřebců a klisen do plemenných knih musí dosahovat standardu plemene.

Při posuzování exteriéru a vlastností se používá bodového hodnocení 1 – 10. Hodnotí se celými čísly 1 až 10 bodů, ne desetinami bodů.

Projev znaku je slovně vyjádřen následovně:

Hodnocení dospělých koní

- nedostatečný 1 - 2 body
- podprůměrný 3 - 4 body
- průměrný 5 - 6 bodů
- nadprůměrný 7 - 8 bodů
- vynikající 9 - 10 bodů.

Preference jednotlivých znaků je určena významovým součinitelem.

2.6.2 Norický kůň – charakteristika plemene

2.6.2.1 Vznik plemene

Plemeno norický kůň pochází z alpských oblastí a své jméno získalo podle starověké římské provincie Noricum rozkládající se zhruba na území dnešního Rakouska. [DUŠEK, 2011], [DRAPNEROVÁ, 2003]

RADVAN [1995] zmiňuje, že norický kůň je sice méně ušlechtilý než slezský norický kůň, ale zdůrazňuje, norik je ranější než slezský norik.

Norický kůň byl u nás nejprve chován pouze v Pošumaví, kde se chov vyvíjel vždy pod vlivem norika ze sousedních oblastí. Zpočátku docházelo k převodnému křížení selských klisen za pomoci importovaných rakouských noriků a bavorských chladnokrevníků pocházejících z originálních rakouských noriků. V Čechách docházelo i k vzájemnému prolínání krve norické a belgické. Nejnižší stavy toho plemene v našich zemích panovaly v 60. letech minulého století, později se počty norických koní zvyšovaly vlivem potřeby k zajištění produkce tažných koní na práci do lesa v 80. letech.

Zemský chov chladnokrevníka v Čechách byl velkou měrou ovlivněn hřebčínem v Netolicích, kde bylo kromě belgiků chováno i velmi kvalitní stádo noriků. Dalším významným chovem norického koně byl chov ŠZP Lány. Na zrušený lánský chov navazují v Sukoradech na Litoměřicku. V současnosti je větší chov norika v hřebčíně Jeníkov a v tradici chovu pokračují též na Ostřetíně. [VAJDOVÁ, 2007]

2.6.2.2 Exteriér

Současný norik je podle MISAŘE A JISKROVÉ [2001] méně ušlechtilý, poměrně mohutný tažný kůň středního až většího obdélníkového rámce (155-167 cm), s hrubší, těžkou hlavou, krátkým, silným, vysoko nasazeným krkem, vyšším, méně výrazným kohoutkem, volnější, delší horní linií, delší, sráznou svalnatější, někdy štěpenou zádí, delší, strmější svalnatou plecí, hlubokou, širokou hrudí, delším, hlubokým trupem, kratším, silným, kostnatým, poměrně suchým fundamentem s dobrými kopyty s tvrdou rohovinou, postojem vpředu často sbíhavým, vzadu často sblíženým v hleznech; barvou je hnědák, ryzák, vraník; ráz pincgavský – skvrnitý bělouš. EDWARDS [1992] udává, že norik bývá hnědý, vraný, ryzák, ale i nevybělující bělouš různých odstínů.

2.6.2.3 Vlastnosti a použití

Norik je konstitučně tvrdý, poměrně raný kůň s relativně dobrou mechanikou pohybu, dobrý tahoun. [MISAŘ, JISKROVÁ, 2011]

Použití: Tah, těžký tah, ekologie

Plamenná kniha založena v roce 1903

2.6.2.4 Hodnocení výkonnosti klisen N

Hodnocení klisen norického plemene podle Řádu plemenné knihy provádí při zápisu do PK a při výkonnostních zkouškách. Hodnocení při zápisu klisen do PK provádí hodnotitelé jmenovaní uznaným chovatelským sdružením dle Řádu PK a šlechtitelského programu.

Hodnotí se:

1) Plemenný typ a pohlavní výraz
2) Tělesná stavba viz. tabulka č.1. zkoušek výkonnosti hřebců
3) Mechanika pohybu v kroku a klusu

Posuzování znaků 1 a 2 se provádí na tvrdém podkladu.

Posuzování dle znaku 3 se provádí při předvedení na ruce.

Zkoušek výkonnosti se mohou zúčastnit klisny již zapsané do plemenných knih N.

Zkouška v zápřeži:

Zkouší se ve dvojspřeží, případně i jednospřeží. Jednospřeží mezi 2 oji, lehký vůz se dvěma nápravami. Ve dvojspřeží 3letá klisna opět jen s 3letým koněm (bez tzv. učitele), starší klisny bez omezení.

Zkoušky úspěšně absolvuje klisna s minimálním hodnocením výkonnosti na úrovni nejméně 5 bodů a s dílčím hodnocením užitkových – výkonnostních znaků na úrovni nejméně 4 bodů.

Klisny mohou v případě zranění při zkoušce výkonnosti opakovat celou zkoušku nebo jen disciplíny, které neabsolvovaly.

2.6.2.5 Posuzování exteriéru

Posuzuje se plemenný typ, pohlavní výraz, tělesná stavba, korektnost a pravidelnost chodů, jejich prostornost a celkový soulad. Minimální míry při zápisu hřebců a klisen do plemenných knih musí dosahovat standardu plemene.

Při posuzování exteriéru a vlastností se používá bodového hodnocení 1 – 10. Hodnotí se celými čísly 1 až 10 bodů, ne desetinami bodů.

Projev znaku je slovně vyjádřen následovně:

Hodnocení dospělých koní

- nedostatečný 1 - 2 body
- podprůměrný 3 - 4 body
- průměrný 5 - 6 bodů
- nadprůměrný 7 - 8 bodů
- vynikající 9 - 10 bodů.

Preference jednotlivých znaků je určena významovým součinitelem.

2.6.3 Slezský norický kůň – charakteristika plemene

Obrázek 1: Slezský norik [DRAŽAN, 2014]

Slezský norik vznikl na severu Moravy a ve Slezsku na bázi domácích teplokrevných klisen připouštěných (od r. 1875) noriky z Rakouska a Bavor. V letech 1910 – 1970 bylo plemeno nazýváno moravský chladnokrevník. Statut genetického zdroje získal v roce 1995. Barvou převládají ryzáci. V roce 2013 bylo do genetických zdrojů zařazeno 39 hřebců a 272 klisen. [DRAŽAN, 2014]

Chovu slezského norika se v současnosti věnují v hřebčíně Klokočov [GOTTHARDOVÁ, 1998], v Hradčanech u Rychnova nad Kněžnou a na farmě Štípa na Zlínsku. [KONĚ, 1999]

VAJDOVÁ [2007] uvádí, že vlivem překřížení populací norika a slezského norika, došlo ke zhoršení obou plemen. U slezského norika se ztrácí suchost, odolnost a výkonnost a zvětšuje se jeho tělesný rámec a hrubost. Naproti tomu norický kůň ztrácí svoji mohutnost a typické znaky. Proto rada plemenné knihy přijala opatření, že od roku 2013 budou do chovu norického koně akceptováni pouze

ti hřebci slezského norika, kteří odpovídají typu norika svým zevnějškem a mohutností. V chovu norického koně tedy nadále působí hřebci původních norických linií a akceptovaní hřebci slezského norika, v menší míře též originální importovaní noričtí hřebci.

2.6.3.1 Exteriér

Podle KHOLOVÉ [2005] se slezský norik v podstatě příliš neliší od těžšího typu norika. Jeho výška je 160 – 170 cm, má mělčí hrudník (v obvodu je 190 cm). Hlava je dost těžká, záď střechovitá a celá postava méně harmonická

Podle PETRDÝLA [2006] se slezský norik od původního norika liší sušší stavbou těla, má méně exteriérových vad.

2.6.3.2 Vlastnosti a použití

Vlastnosti: Vytrvalost, spolehlivost, ochota k práci. Kvalitní kopyta (oproti jiným chladnokrevníkům) a nižší náročnost na krmivo.

Použití: V zemědělství a lesnictví a turistika

2.6.3.3 Hodnocení výkonnosti klisen SN

Hodnocení klisen plemene slezský norik podle Řádu plemenné knihy provádí při zápisu do PK a při výkonnostních zkouškách. Hodnocení při zápisu klisen do PK provádí hodnotitelé jmenovaní uznaným chovatelským sdružením dle Řádu PK a šlechtitelského programu.

Hodnotí se:

1) Plemenný typ a pohlavní výraz

2) Tělesná stavba viz. tabulka č.1. zkoušek výkonnosti hřebců

3) Mechanika pohybu v kroku a klusu

Posuzování znaků 1 a 2 se provádí na tvrdém podkladu.

Posuzování dle znaku 3 se provádí při předvedení na ruce.

Zkoušek výkonnosti se mohou zúčastnit klisny již zapsané do plemenných knih SN.

Zkouška v zápřeži:

Zkouší se ve dvojspřeží, případně i jednospřeží. Jednospřeží mezi 2 oji, lehký vůz se dvěma nápravami. Ve dvojspřeží 3letá klisna opět jen s 3letetým koněm (bez tzv. učitele), starší klisny bez omezení.

Zkoušky úspěšně absolvuje klisna s minimálním hodnocením výkonnosti na úrovni nejméně 5 bodů a s dílčím hodnocením užitkových – výkonnostních znaků na úrovni nejméně 4 bodů.

Klisny mohou v případě zranění při zkoušce výkonnosti opakovat celou zkoušku nebo jen disciplíny, které neabsolvovaly.

2.6.3.4 Posuzování exteriéru

Posuzuje se plemenný typ, pohlavní výraz, tělesná stavba, korektnost a pravidelnost chodů, jejich prostornost a celkový soulad. Minimální míry při zápisu hřebců a klisen do plemenných knih musí dosahovat standardu plemene.

Při posuzování exteriéru a vlastností se používá bodového hodnocení 1 – 10. Hodnotí se celými čísly 1 až 10 bodů, ne desetinami bodů.

Projev znaku je slovně vyjádřen následovně:

Hodnocení dospělých koní

- nedostatečný 1 - 2 body
- podprůměrný 3 - 4 body
- průměrný 5 - 6 bodů
- nadprůměrný 7 - 8 bodů
- vynikající 9 - 10 bodů.

Preference jednotlivých znaků je určena významovým součinitelem.

3. CÍL PRÁCE

Tato diplomová práce má za cíl zpracovat přehled o aktuálních rodinách chladnokrevných plemen koní chovaných v České Republice a má rovněž za úkol prozkoumat poměry panující v chovatelském zázemí chladnokrevných koní s akcentem na perspektivy chovu (s ohledem na stále nízké, i když zvolna se rozrůstající stavy chladnokrevných koní v ČR).

Dále je cílem získat širší rámec o chovatelském zázemí chladnokrevných koní.

Ze zjištěných výsledků jsou vyvozeny závěry a doporučení pro chovatelskou činnost uznaného chovatelského sdružení.

4. METODIKA

V rámci diplomové práce bylo provedeno prozkoumání současných rodin klisen plemen ČMB, N a SN zapsaných v plemenných knihách a uvedených v řádech plemenných knih jednotlivých plemen.

Následně byl veden průzkum chovatelského zázemí chladnokrevných koní, jehož účelem bylo vytvoření představy na perspektivy vývoje chovu chladnokrevných plemen v ČR v kontextu s úhlem pohledu chovatelů těchto koní.

4.1 Výzkum rodin, zdroje dat, sledované ukazatele

Zdrojem dat byly plemenné řády a plemenné knihy chladnokrevných klisen plemen ČMB, N a SN (data získaná v roce 2015). Podle seznamu uvedeného v Řádech plemenných knih byly ke každé zakladatelce rodin spočítány a přiřazeny tyto údaje:

- Počet všech potomků samičího pohlaví (dcer) ve všech generacích
- Počet generací v rodině
- Průměrná hodnota výsledků zkoušek výkonnosti v rodině – exteriér
- Průměrná hodnota výsledků zkoušek výkonnosti v rodině – výkonnost
- Počet dcer, které se z celkového množství všech dcer z rodiny zúčastnily zkoušek výkonnosti
- Procentuální podíl dcer zúčastněných na zkouškách výkonnosti z celkového počtu dcer v rodině

Soupis byl seřazen pro každé plemeno zvlášť do tabulek, které jsou součástí přílohy této práce. Z těchto tabulek byla čerpána data uvedená do tabulek s užším

výběrem – nejúspěšnějších zakladatelek rodin – uvedených v kapitolách 5.4.1 až 5.4.3.

4.2 Kritéria výběru nejúspěšnějších zakladatelek rodin

Při hodnocení zkoušek výkonnosti bylo nezbytné vzít do úvahy skutečnost, že v některých rodinách zkoušky výkonnosti absolvovaly téměř všechny příslušnice rodiny a v některých rodinách jen jediná nebo žádná. Z toho vyplynulo, že vybrat si jako kritérium úspěšnosti zkoumaných rodin právě výsledky zkoušek výkonnosti, by nemuselo být dostatečně vypovídající.

Z výše uvedených důvodů bylo přistoupeno k vyhodnocení úspěšnosti rodin dvoufázově:

V první řadě byly vybrány zakladatelky rodin s nejvyšším počtem dcer ve všech generacích (kritérium četnosti všech potomků v rodině).

Následně byly z těchto zakladatelek nejpočetnějších rodin do užšího výběru vybrány ty zakladatelky, jejichž dcery ve všech generacích měly nejvyšší četnost účasti ve zkouškách výkonnosti.

Z tohoto důvodu byly tabulky doplněny údaji vypovídajícími, kolik příslušnic dané rodiny zkoušky absolvovalo a rovněž procentuálním vyjádřením účasti zkoušek z celkového počtu dcer ve všech generacích (100%).

Posoudit úspěšnost jednotlivých rodin bylo obtížné, protože soubory k porovnání jsou velmi různorodé: Některé rodiny čítají až 60 kusů zatímco jiné jen tři. V případě, že se z tříčlenné rodiny zúčastní zkoušek výkonnosti všechny kusy, zatímco z šedesátičlenné rodiny jen kusů čtyřicet, mohlo by to působit na první dojem tak, že rodina se třemi kusy je úspěšnější, což tak není. Proto jsem jako kritérium úspěšnosti rodiny (a tím i její zakladatelky) zvolila dva ukazatele:

- Počet dcer ve všech generacích

- Procentuální podíl dcer zúčastněných zkoušek výkonnosti

Z každého souboru jsem vybrala deset rodin, které vykazovaly nejvyšší počet dcer ve všech generacích, a z nich jsem vybrala pět, které vykazovaly nejvyšší zastoupení u zkoušek výkonnosti.

4.3 Zkoumání chovatelského zázemí, zdroje dat, způsob hodnocení

K získání širšího náhledu na problematiku chovu chladnokrevných koní v ČR je do této práce zahrnuto zkoumání zázemí osob chovatelů – z hlediska motivace, míry zájmu a ambicí chovatelů chladnokrevných koní. Pramenem informací je seriál o chovatelích chladnokrevných koní uveřejněný v časopise Jezdectví v roce 2015 nazvaný „Seriál o nové generaci, která se věnuje koním, jež měli být pro svoji „společenskou přebytečnost“ odsouzeni k depozitu skanzenů a archívů“.

Z výše uvedených reportáží byly přehledným způsobem vybrány a uspořádány informace získané prostřednictvím rozhovorů s chovateli pro získání souhrnného náhledu na strukturu, motivy a ambice chovatelského zázemí.

Charakteristiky jednotlivých chovů uváděné v jednotlivých reportážích byly seřazeny do souhrnné tabulky, která obsahuje informace o:

- Ustájení (dotaz, zda poskytují ustájení jiným subjektům) – odpověď: ano/ne
- Výcvik (dotaz, zda provádějí výcvik koní) – odpověď: ano/ne
- Zaměření (dotaz podnikání souvisejícího s chovem): odpověď konkrétní
- Koně ve službě (dotaz, kteří koně slouží ke „komerčním“ účelům): odpověď jmenovitě
- Personál (dotaz na počet osob, které se o koně starají): odpověď počet

- Vzdělání v oboru (dotaz, jaké vzdělání má chovatel či chovatelé): odpověď jmenovitě

Následně byly z textů reportáží vybrány takové informace, které daný chov charakterizují a byly shrnuty ve stručném popisu, tak aby bylo možno získat rámcovou představu o zázemí chovu chladnokrevných koní v ČR.

5. VÝSLEDKY A DISKUSE

5.1 Stavy chladnokrevných koní v ČR

Stavy chladnokrevných koní se po útlumu z přelomu tisíciletí začínají zvolna zvyšovat, ale jejich procentuální podíl v celkovém počtu všech koní chovaných v ČR je stále marginální. Podle dat uvedených v Koncepci chovu koní v ČR z roku 2014, představují chladnokrevní koně z celkového počtu 81 124 ks pouhých 6 %.

Graf 1: Zastoupení jednotlivých plemen z celkového počtu koní [DRAŽAN, 2014]

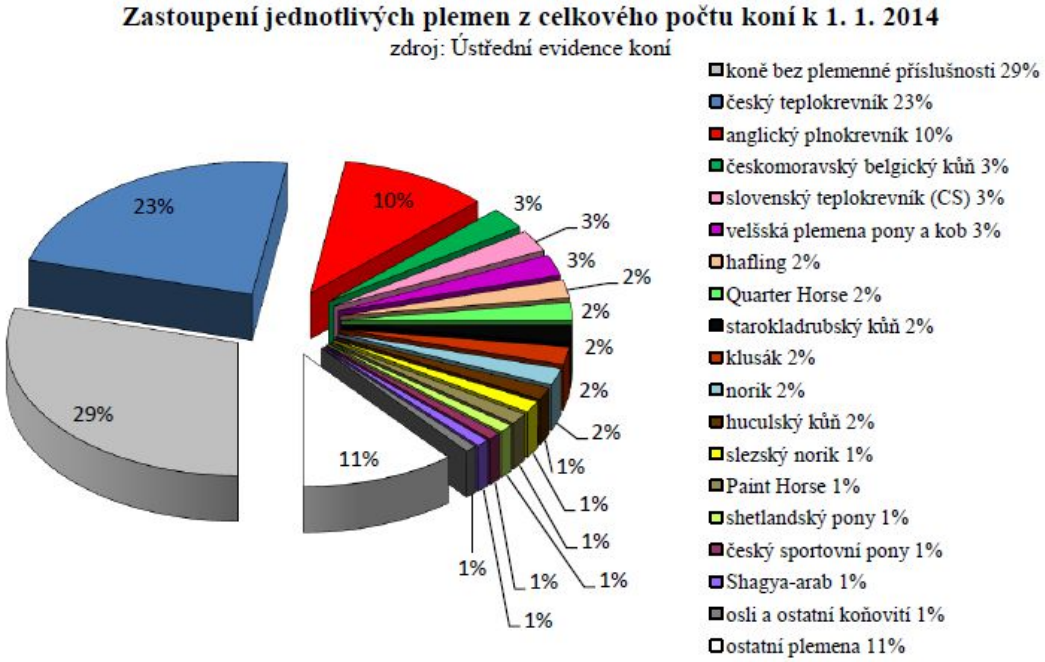

Kvalitativní vývoj chovu je otázka dlouhodobá s ohledem na dlouhý generační interval, takže DUŠEK předpokládá, že se znovu vytvoří široká základna chovatelů, kteří jsou tou nejlepší zárukou dalších perspektiv chovu koní. Kvalitativní rozvoj chovu je podmiňován zvyšující se celkovou úrovní plemenářské práce, a to výběrem hřebců i klisen, systematickým zhodnocováním potomstva plemeníků, zlepšováním výživy, techniky odchovu hříbat a držení koní. [DUŠEK, 2011]

Tabulka 1: Počty chladnokrevných koní a jejich vývoj [DRAŽAN, 2014]

plemeno	stav k 1.1.2014 v ks	vývoj	stav k 30.6.2012 v ks	vývoj	stav k 30.6.2010 v ks
českomoravský belgický kůň	2 134	↑	1 957	↓	2 304
norik	1 675	↑	1 319	↓	2 145
slezský norik	1 149	↑	1 092	↑	1 081

V následující tabulce jsou uvedeny počty chladnokrevných koní a jejich snižování a zvyšování v letech 2010 až 2014.

V následujícím grafu je patrno, jak se stavy koní v ČR rapidně snížily v letech 1975 až 2000.

Graf 2: Stavy koní v ČR 1945 - 2014 [DRAŽAN, 2014]

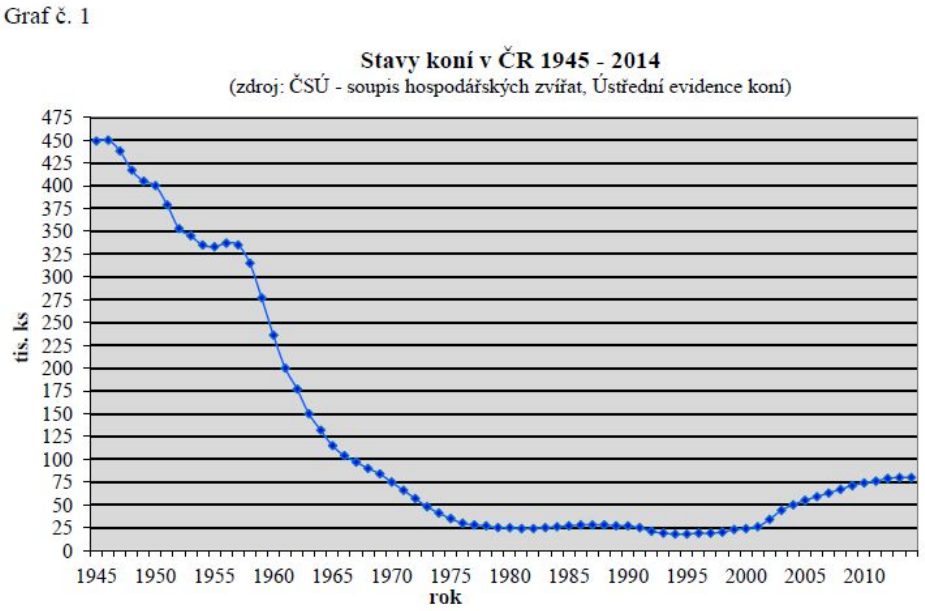

V níže uvedené tabulce je možno si porovnat, jak se měnily stavy koní v ČR v počtech od roku 1945 do roku 2014

Tabulka 2: Celkové počty koní v ČR 1945 - 2014 [DRAŽAN, 2014]

Tab. č. 1

rok	1945	1950	1955	1960	1965	1970	1975	1980	1985
ks	449000	400000	333050	235574	115413	75152	35188	25788	26833
rok	**1990**	**1995**	**2000**	**2005**	**2010**	**2014**			
ks	26924	18039	23835	49512	71223	81124			

5.2 Posuzování kvality chladnokrevných koní

GALLAS [2008] popisuje, že posuzovat kvalitu pracovních koní je obtížnější, než posuzovat kvalitu koní sportovních, v jejichž případě je vodítkem úspěšnosti sportovní kariéra. U pracovních koní, kdy může být výkonnostním vodítkem objem vytěžené dřevní hmoty, je výsledek vždy ovlivněn přírodními poměry v dané lokalitě a rovněž schopnostmi člověka pracujícího s koněm.

5.3 Rodiny klisen

BÍLEK [1955] zmiňuje, že příslušníci téže rodiny (potomci zakládající matky), bývají zpravidla odchováni ve stejných podmínkách, neboť náleží ke stejnému stádu, kdežto příslušníci linie bývají z různých stád.

Klisny jako zakladatelky rodin jako vynikající matky dávají často vynikající syny – zakladatele linií.

Podle SCHWARKA [1985] mají velké a funkčně konsolidované rodiny mimořádně stabilizující vliv na celou populaci.

DUŠEK [2007] připomíná, že rodina je v chovu koní významnou chovnou jednotkou. Tvoří ji potomci navazující původem na významnou klisnu – zakladatelku

rodiny. Rodiny mají plemenářský význam, neboť mohou být strukturními jednotkami linií, podmiňující jejich udržení. Chovatelsky je rodina významná jen tehdy, když je charakteristická některými morfologickými nebo užitkovými vlastnostmi, tedy s minimálními rozdíly v dědičném založení, které je v rámci rodiny menší než mezi rodinami. Rodiny mají plemenářský význam, protože mohou být strukturními jednotkami linií, podmiňujícími jejich udržení.

BÍLEK [1955] připomíná, že velký vliv klisen při vytváření linií a celých plemen má mnoho příkladů – už u starých Arabů byl chov arabského plnokrevníka založen na rodinách klisen, zatímco hřebcům takový význam přisuzován nebyl.

5.4 Vyhodnocení

Z takto plemenných řádů a plemenných knih chladnokrevných klisen plemen ČMB, N a SN byly získány údaje o zakladatelkách rodin – a podle soupisu dcer byly ke každé zakladatelce rodin spočítány a přiřazeny údaje o počtu dcer, počtu generací dcer, výsledky výkonnostních zkoušek dcer, počet dcer, které se z celkového množství všech dcer z rodiny zúčastnily zkoušek výkonnosti a procentuální podíl dcer zúčastněných na zkouškách výkonnosti z celkového počtu dcer v rodině.

Byly získány následující výsledky:

5.4.1 Vyhodnocení rodin plemene ČMB

U plemene ČMB bylo vyhodnocováno celkem 622 klisen seřazených do 42 rodin. V následující tabulce figuruje 10 vybraných nejúspěšnějších zakladatelek rodin s nejvyššími počty dcer ve všech generacích – byly vybrány klisny, které měly více, než 20 dcer ve všech generacích včetně:

Tabulka 3: deset nejúspěšnějších rodin podle četnosti dcer ČMB

zakladatelka rodiny	počet dcer v rodině	počet generací	body exteriér (průměr rodiny)	body výkon (průměr rodiny)	počet dcer po ZV	% zúčastněných ZV
Aida VČ 592	20	10	7,3	7,9	12	60
Arka JM 427	34	20	7,4	7,5	12	35
Brita VČ 917	65	37	7,3	7,6	46	71
Damita 147	27	13	7,2	8,2	21	78
Drahoslava 1	19	12	7,4	8,2	4	21
Květuše JM 404	29	21	7,5	8,1	26	90
Matrona 123	37	19	7,3	7,6	14	38
Míla JM 364	39	19	7,2	8,2	31	79
Miluša JM 429	23	12	7,5	7,5	8	35
Minda JM 469	27	13	7,5	7,8	16	59

V následující tabulce figuruje 5 nejúspěšnějších zakladatelek rodin vybraných z rodin s nejvyšším počtem dcer ve všech generacích, které měly nejvyšší podíl kusů zúčastněných na zkouškách výkonnosti (bylo vybíráno od účasti 60 % včetně).

Tabulka 4: 5 nejúspěšnějších rodin podle četnosti dcer a účasti ZV - ČMB

zakladatelka rodiny	počet dcer v rodině	počet generací	body exteriér (průměr rodiny)	body výkon (průměr rodiny)	počet dcer po ZV	% zúčastněných
Aida VČ 592	20	10	7,3	7,9	12	60
Brita VČ 917	65	37	7,3	7,6	46	71
Damita 147	27	13	7,2	8,2	21	78
Květuše JM 404	29	21	7,5	8,1	26	90
Míla JM 364	39	19	7,2	8,2	31	79

5.4.1.1 Závěr

Z 42 rodin (zahrnujících 622 klisen) bylo vybráno pět nejúspěšnějších zakladatelek rodin a sice: Aida VČ 592, Brita VČ 917, Damita 147, Květuše JM 404, Míla JM 364. Nejúspěšněji se jeví klisna Brita VČ 917 s 65 potomky samičího pohlaví ve všech generacích, z nich se zkoušek výkonnosti zúčastnilo 71 %.

Nejvyšším počtem dcer se vykazuje Brita VČ 917 s počtem 65 dcer v 37 generacích. Bodové zisky dcer této zakladatelky rodiny jsou spíše průměrné (exteriér 7,3, výkonnost: 7,6), za účasti 71 % dcer na ZV ze všech dcer této klisny.

Nejvyšších bodových zisků dosáhly dcery zakladatelky rodiny Květuše JM 404 (exteriér 7,5 bodů, výkonnost: 8,1, bodů), za účasti rekordních 90 % dcer na ZV ze všech dcer této klisny.

5.4.1.2 Průměrné hodnoty

Dále byl u dcer nejúspěšnějších zakladatelek rodin plemene ČMB spočítán průměrný bodový zisk udělený u zkoušek výkonnosti a průměrná účast na zkouškách výkonnosti (v procentech zúčastněných dcer z celkového počtu dcer zakladatelky rodiny ve všech generacích) :

Průměrné hodnocení dcer za exteriér: 7,3 bodů

Průměrné hodnocení dcer za výkonnost: 8 bodů

Průměrná procentuální účast dcer na zkouškách výkonnosti: 75,6 %

5.4.2 Vyhodnocení rodin plemene SN

Bylo vyhodnoceno celkem 963 klisen plemene slezský norik, pocházejících od 54 zakladatelek 54 rodin

V následující tabulce figuruje 10 vybraných nejúspěšnějších zakladatelek rodin plemene SN s nejvyššími počty dcer ve všech generacích (vybíráno od počtu dcer ve všech generacích 26 kusů včetně).

Tabulka 5: 10 nejúspěšnějších rodin podle četnosti dcer SN

zakladatelka rodiny	počet dcer v rodině	počet generací	body exteriér (průměr rodiny	body výkon (průměr rodiny)	počet dcer po ZV	% zúčastněných
Barka 1-2164	37	23	7,4	8,0	8	22
Janta SM 117	50	29	7,4	7,9	27	54
Nela SM 564	40	21	7,5	7,8	22	55

Nula SM 571	40	25	7,1	7,8	15	38
Oliva SM 680	59	32	7,4	8,2	28	47
Sajka SM 976	58	30	7,4	8	32	55
Táňa SM 1072	26	15	7,8	8	14	54
Terka SM 1071	30	15	7,5	8,3	21	70
Vydra SM 1229	31	17	7,4	8,1	26	83
Závist SM 1315	49	27	7,4	8	27	55

V následující tabulce byl výběr ještě zúžen. Z deseti vybraných nejpočetnějších rodin bylo vybráno 5 nejúspěšnějších rodin s nejvyšším podílem dcer, které se zúčastnily výkonnostních zkoušek (od účasti 54 % včetně).

Tabulka 6: 5 nejúspěšnějších rodin podle četnosti dcer a účasti ZV – SN

zakladatelka rodiny	počet dcer v rodině	počet generací	body exteriér (průměr rodiny	body výkon (průměr rodiny)	počet dcer po ZV	% zúčastněných
Janta SM 117	50	29	7,4	7,9	27	54
Nela SM 564	40	21	7,5	7,8	22	55
Sajka SM 976	58	30	7,4	8	32	55
Terka SM 1071	30	15	8,7	8,3	21	70
Vydra SM 1229	31	17	7,4	8,1	26	83

5.4.2.1 Závěr

Tímto dvoufázovým výběrem bylo zjištěno, že nejúspěšnějšími zakladatelkami rodin je pětice klisen: Janta SM 117, Nela SM 564, Sajka SM 976, Terka SM 1071 a Vydra SM 1229.

Nejvyšším počtem dcer se vykazuje zakladatelka rodiny Sajka SM 976, podíl dcer na ZK z celkového počtu dcer činí 55%.

Z hlediska podílu dcer zúčastněných na ZV (70%) z celkového počtu dcer se úspěšněji jeví Terka SM 107 – tato zakladatelka je při počtu „pouhých“ 30 dcer v 15 generacích druhá nejlepší a rovněž vykazuje u dcer nejlepší bodové zisky v ZV.

Při kontrole zápisu zakladatelek rodin uvedených v Řádu plemenné knihy plemene SN bylo zjištěno, že některé klisny vedené jako zakladatelky rodiny v PK, PPK ani v HPK neexistují. Jedná se o tyto kusy:

- Lota SM 1120
- Berta SM 1384
- Šárka SM 1569
- Vranka SM 1595

Ve výchozí tabulce, ze které byly čerpány údaje vedoucí k výběru nejúspěšnějších zakladatelek rodin plemene SN je zahrnuto celkem 963 klisen plemene slezský norik, zakladatelek 54 rodin.

5.4.2.2 Průměrné hodnoty

Dále byl u dcer nejúspěšnějších zakladatelek rodin plemene SN spočítán průměrný bodový zisk udělený u zkoušek výkonnosti a průměrná účast na zkouškách

výkonnosti (v procentech zúčastněných dcer z celkového počtu dcer zakladatelky rodiny ve všech generacích) :

Průměrné hodnocení dcer za exteriér: 8,2 bodů

Průměrné hodnocení dcer za výkonnost: 8,2 bodů

Průměrná procentuální účast dcer na zkouškách výkonnosti: 63,4 %

5.4.3 Vyhodnocení rodin plemene N

Bylo vyhodnoceno celkem 190 klisen plemene norik, pocházejících od 14 zakladatelek 14 rodin

Protože soubor klisen plemene norik je méně četný, v následující tabulce figuruje 5 vybraných nejúspěšnějších zakladatelek rodin plemene N s nejvyššími počty dcer ve všech generacích (vybíráno od počtu dcer ve všech generacích 16 kusů včetně).

Tabulka 7: 5 nejúspěšnějších rodin podle četnosti dcer N

zakladatelka rodiny	počet dcer v rodině	počet generací	body exteriér (průměr rodiny	body výkon (průměr rodiny)	počet dcer po ZV	% zúčastněných
Darka ZČ 720	16	13	8	8	6	38
Hana 1-20168	65	37	7,3	7,4	18	27
Máša SM 821	16	12	7,9	7,1	3	19
Nero Diamant 132	16	9	7,8	7,8	4	25

Parade ZČ 837	22	9	7,6	7,4	11	50

V následující tabulce se výběr nejúspěšnějších zakladatelek rodin zúžil tak, že z pětice nejpočetnějších rodin byly vybrány rodiny tří klisen s nejvyšším počtem klisen účastných ve zkouškách výkonnosti (vybíráno o účasti 27 % včetně).

Tabulka 8: 3 nejúspěšnější rodiny podle četnosti dcer a účasti N

zakladatelka rodiny	počet dcer v rodině	počet generací	body exteriér (průměr rodiny	body výkon (průměr rodiny)	počet dcer po ZV	% zúčastněných
Darka ZČ 720	16	13	8	8	6	38
Hana 1-20168	65	37	7,3	7,4	18	27
Parade ZČ 837	22	9	7,6	7,4	11	50

5.4.3.1 Závěr

Tímto dvoufázovým výběrem bylo zjištěno, že nejúspěšnějšími zakladatelkami rodin plemene N je trojice klisen: Darka ZČ 720, Hana 1-20168, Parade ZČ 837

Zakladatelka rodiny Darka ZČ 720 vykazuje u svých dcer nejlepší bodové zisky u zkoušek výkonnosti jak za exteriér, tak za výkonnost (ačkoliv má jen 16 dcer v 13 generacích).

Zakladatelka rodiny Hana 1-20168 má nejvyšší počet dcer, a sice 65 dcer v 37 generacích, ale procento dcer účastnících se ZV je z této trojice nejnižší.

Zakladatelka rodiny Parade ZČ 837 vykazuje u svých dcer nejvyšší účast ve ZV z celkového počtu dcer.

5.4.3.2 Průměrné hodnoty

Dále byl u dcer nejúspěšnějších zakladatelek rodin plemene N spočítán průměrný bodový zisk udělený u zkoušek výkonnosti a průměrná účast na zkouškách výkonnosti (v procentech z celkového počtu dcer zakladatelky rodiny ve všech generacích):

Průměrné hodnocení za exteriér: 7,7 bodů

Průměrné hodnocení za výkonnost: 7,5 bodů

Průměrná procentuální účast na zkouškách výkonnosti: 38 %

5.4.4 Porovnání všech tří plemen

Následně byly porovnány průměrné hodnoty dcer nejúspěšnějších zakladatelek rodin (ze všech generací) dosažené u zkoušek výkonnosti a průměrné procentuální účasti těchto dcer na zkouškách výkonnosti (podíl zúčastněných dcer z celkového počtu dcer zakladatelek rodin) u všech tří plemen chladnokrevných koní chovaných v ČR

Tabulka 9: Porovnání charakteristik u jednotlivých plemen

plemeno	průměrná hodnota ZV exteriér	průměrná hodnota ZV výkonnost	podíl dcer v % na ZV z celkového počtu dcer
ČMB	7,3	8	75,6
SN	8,2	8,2	63,4
N	7,7	7,5	38,0

Z tabulky je patrno, že nejlepších výsledků u zkoušek výkonnosti dosahují dcery zakladatelek rodin plemene SN, nejvyšší účast na zkouškách vykazují dcery zakladatelek rodin plemene ČMB. Plemeno N je zastoupeno nejnižším počtem dcer zakladatelek rodin, nejnižšími výsledky u ZV i nejnižší početní účastí u zkoušek.

5.5 Chovatelské zázemí

V potřebě získat rámcovou představu o chovatelském zázemí byly analyzovány informace získané z reportáží v časopise Jezdectví. [SVOBODOVÁ, 2015] Cílem bylo prozkoumat motivace, míru zájmu a ambice chovatelů chladnokrevných koní s ohledem na rozvoj plemen a rozvoj jednotlivých rodin.

5.5.1 Specifikace chovatelů

Tabulka 10: Vybrané ukazatele charakterizující chovatele chladnokrevných koní v ČR

chov	ustájení	výcvik	zaměření	koně	personál	vzdělání
Jitka Bretová *(Jezdectví, leden 2015, str. 52)*	ano	ano	služby a chov, přeprava koní	klisny a valach	žena a muž	kurzy, semináře
Eliška Stejskalová *(Jezdectví, únor 2015, str. 76*	ne	ano	chov, faremní uplatnění koně	klisny	žena a muž	Gymnázium a VOŠ ekonomického směru, odborné kurzy
Leona Satoriová *(Jezdectví, březen 2015, str. 54)*	ne	ne	hospodářské a lesnické uplatnění, slavnosti	valach a hřebec	žena	Střední zemědělská škola, kurzy s chladnokrevníky
Jaroslav Rázek *(Jezdectví, duben 2015, str. 54)*	ne	ano do úrovně ZV	sociální, hiporehabilitace, přeprava koní	klisna s hříbětem	muž	Odborné kurzy, Soustředění pro begany (300 h)

Míla Lankaš *(Jezdectví, květen 2015, str. 50)*	ne	ne	orba, faremní činnosti	2 klisny ČMB	muž	Studující SOU
Jirka Dráb *(Jezdectví, červen 2015, str. 52)*	ano	ano do úrovně ZV	služby lesnické a rolnické, vyjížďky kočárem a saněmi	klisny	muž	Chladnokrevný kurz (150 h) Praxe v NPŠ
Ing. Martin Rosenbaum *(Jezdectví, červenec 2015, str. 58)*	ne	ne	faremní činnosti	valaši klisny	muž	SŠ zemědělská VŠ zemědělská Soustředění pro begany

5.5.2 Prezentace jednotlivých chovatelů

Následně byly ještě z jednotlivých reportáží extrahovány tyto informace:

Jitka Bretová

Jitka Bretová je absolventkou sociálně právní školy s maturitou. Absolvovala kurzy a semináře určené chovatelům chladnokrevných koní (Vozatajský kurz, Partnerství s koněm, Pobyty pro begany v centru slezského norika). Byla původně živnostníkem v lesnictví – specialistou s koňským potahem. Začala se zajímat o sociální hiporehabilitaci a v současnosti studuje na pedagogické fakultě UK obor vychovatelství. Upozornila na sebe workshopem „V tahu“, který je zaměřený na

sociální hiporehabilitaci vyžadující chladnokrevné typy koní. Na tvrzi Neprochovech realizuje lekce. Sama si vycvičila valacha Matouše (křížence norika a belgika) s certifikátem koně zařazeného do hiporehabilitace a klisny plemene slezský norik – (Grapa S a Slovakija S), které prochází výcvikem. Současně vede Jitka Bretová kroužek environmentální výchovy pro děti.

Plány do budoucna: Chovatelské ambice, sociální hiporehabilitace, práce s dětmi i seniory. [SVOBODOVÁ, 2015, leden]

Eliška Stejskalová

Eliška Stejskalová vystudovala gymnázium a VOŠ se zaměřením na ekonomii, absolvovala kurzy v komunikaci a ovládání chladnokrevníka u spolku chovatelů. Má praxi u živnostníka v lesní těžbě a má za sebou dobrovolnickou činnost v biozelinářské společnosti s faremním koněm. Účastní se soutěží pracovních koní. V současnosti má dvě klisny plemene SN Kenyu a Koru. Eliščin partner prodělává kurz, jehož účelem je zajišťování dřeva na zimu.

Plány do budoucna: Buduje živnost – farmu založenou na chovu krav (české červinky) a výrobě sýrů „ze dvora“ souběžně s chovem slezského norika v typu původního selského koně. Počítají s uzavřenou skupinou čtyř matek s hříbaty a využívání koní k pracovním účelům v lese i na poli. [SVOBODOVÁ, 2015, únor]

Leona Satoriová

Leona Satoriová z Tupadel u Čáslavi vystudovala střední zemědělskou školu obor „Ochrana a tvorba krajiny“. Má dva koně, valacha Bobeše (křížence slezského norika a trekpaarda) a belgického trekpaarda Bubu (toto plemeno je těžší než domácí ČMB). Koně pracovně využívá na poli i v lese, nářadí za koně používá použité renovované. Má zkušenosti ze zahraničí. Zvyšuje si kvalifikaci na SOU služeb v Praze – obor brašnář-sedlář.

Plány do budoucna: Chtěla by hřebce Bubu přihlásit do plemenitby. Jelikož plemeno belgický trekpaard nepatří k uznaným českým chladnokrevným plemenům, je si vědoma skutečnosti, že půjde o náročný proces. [SVOBODOVÁ, 2015, březen]

Jaroslav Rázek

Jaroslav Rázek provozuje sociální služby pomocí koní. Jeho firma nese název „Koně Rázek“ z Častolovických Horek u Čestic. Koně přepravuje i na velké vzdálenosti. Je na cestě k získání licence koní pro hiporehabilitaci (rozhovor pochází z roku 2015, tudíž je možné, že licenci pan Rázek už získal). Pan Rázek – původně profesí elektrikář se zapojil do projektů volnočasových aktivit v dětském domově v Potštejně a při té příležitosti rozvinul možnost realizovat se při sociální hiporehabilitaci. Po pěti letech si pořídil vlastní přepravní soupravu pro koně a získal certifikát přepravce. Při léčebných setkáních dětí s koňmi spolupracuje se speciálními pedagogy. Má praxi pracovního jezdce, je absolventem i lektorem kursů chovu chladnokrevných koní, má kvalifikaci pedagoga volného času a je i profesionální fotograf. Provozuje terénní službu a převáží koně až k rodinám. Po úraze omezil počet chovaných koní, v současnosti chová klisnu SN Urruguay S a hříbě.

Plány do budoucna: Hiporehabilitace jako plnohodnotná společenská služba. [SVOBODOVÁ, 2015, duben]

Míla Lankaš

Míla Lankaš – začal chovat chladnokrevné koně bez větší přípravy ještě jako žák základní školy. Stáj má na statku v Jezbořicích, kde chová dvě klisny ČMB plemene, 44/988 Kačitu a 44/684 Lysu. Od čtrnácti let se účastní soutěží v orbě dobývá nejvyšší příčky. (např. Koně v akci/2014, 41.l Mistrovství orby ČR Znojmo), Jeho mentorem je dědeček – Josef Matějka, který má s chladnokrevnými koňmi zkušenosti. Chovatel disponuje pluhy a bryčkami, na statku je i kovárna, kde je

opravuje. Zatím studuje učební obor kovář-podkovář v Jaroměři, uvažuje o změně učebního oboru na opraváře zemědělských strojů v Chvaleticích.

Plány do budoucna: Opravárenství zemědělských strojů, orba, šetrné obdělávání půdy koňmi. [SVOBODOVÁ, 2015, květen]

Jirka Dráb

Jiří Dráb chová koně v Drábově dvoře ve Veletíně – Myslivně. Vztah ke koním má v krvi, protože jeho dědeček jezdil koně na Konopišti pro Františka Ferdinanda d Este. Usedlost nabízí ubytovací a agroturistické služby. Ubytovací zařízení má výhled na pastviny komponované pro chladnokrevníky – s velkými balvany a remízky a vodní strouhou. Do povědomí veřejnosti nejvíce pronikly dvě klisny slezského norika (46/895 Carmen S a 46/926 Uganda S), které se staly hvězdami propagačních materiálů, posloužily i jako kompars při natáčení filmů. Společně se svou ženou se pan Dráb zúčastnil ročního pobytu na Šumavě v rámci projektu Návrat koní na Šumavu.

Plány do budoucna: Rozvíjení agroturistických služeb, rozvíjení chovu slezského norika. [SVOBODOVÁ, 2015, červen]

Ing. Martin Rosenbaum

Ing. Martin Rosenbaum vyrazil po studiích do světa na zkušenou. Při pracovních pobytech na rodinných farmách v Kanadě jej zaujaly praktiky moderního zemědělství využívající koňské síly. S manželkou Janou založili farmu Lukava v Dětřichovci u Jinřichovic pod smrkem zaměřenou na chov dojných ovcí a výrobu a prodej sýrů. Pro získávání krmiva pro ovce na zimu a přibližování dříví z lesa (k vytápění domu ze slámy) si pořídili chladnokrevné koně. Ing. Rosenbaum navštěvoval kurz Chladnokrevník a jeho perspektiva – týkající se chovu chladnokrevných koní, kde získal informace, které už se ve školách neučí. Navštívil Festival pracovních koní v Německu, zajímal se o agrotechnologie pro chladnokrevníky. Pořídil si valacha plemene slezský norik Gurska a druhého valacha

Kubu. S oběma majitel realizuje polní práce. Pro účely vlastního chovu si pořídil klisny 54/969 Markýzu (plemene SN), a chovnou klisnu Niger S (plemene SN). Cvičí klisny i na jiných farmách.

Plány do budoucna: Chov plemene SN, polní práce, turistické využití chladnokrevných koní, kulturní využití. [SVOBODOVÁ, 2015, červenec]

5.5.3 Resume zkoumání zázemí chovů

Z rozhovorů s chovateli vytanulo, že po poklesu zájmu o chov chladnokrevných koní zaznamenaném na konci minulého století se situace pomalu obrací. Lidí, kteří mají zájem chov chladnokrevníků rozvíjet, a kteří si z něj udělali náplň života, případně byli ochotni změnit životní styl, je dost. Stále je aktuální využívání chladnokrevných koní při přibližování dříví v těžko dostupných lesních terénech, rovněž tak při šetrném obdělávání zemědělské půdy. Od původního využití k těžkému tahu se účel chovu posunul k využití v oblasti sociální rehabilitace, oblasti kulturní a oblasti ekologického vzdělávání.

Při využití technického pokroku v zemědělství a ve výrobě specifické mechanizace za koně, lze koně využívat v harmonii s přírodou. Jeden z chovatelů oslovených paní Svobodovou v reportáži časopisu Jezdectví na své webové stránky o práci s chladnokrevníky napsal: „…Ztěžují nám každodenní spěch. Je velmi obtížné spěchat rychlostí 7 km/h. Práce s koňmi tuží tělo a jiskří ducha.“ [SVOBODOVÁ, 2015, červenec]

Podpora chovatelů chladnokrevných koní patří mezi priority hlavních záměrů Koncepce chovu koní v ČR. Koncepce bere v potaz skutečnost, že chovatelé čelí zejména riziku i důsledkům neexistence trhu, resp. slabého trhu, nízké odborné znalosti a dovednosti chovatelů, včetně praxe. Priorita v rozvoji chovu chladnokrevných koní se tak zaměřuje na zvýšení možnosti uplatnění produkce na trhu, je rovněž zaměřena na zajištění efektivního, dostupného, dlouhodobě udržitelného a kvalitního systému vzdělávání, dostupných služeb a odráží potřebu

zabezpečit propagaci a podporu obchodních činností, včetně propagace a pořádání sportovních akcí, produktů cestovního ruchu s tematikou koní a řešit financování výstav, přehlídek koní a chovatelských zkoušek. [DRAŽAN, 2014]

6. ZÁVĚR

Cílem této diplomové bylo zpracovat přehled o aktuálních rodinách chladnokrevných plemen koní chovaných v České Republice a prozkoumat poměry panující v chovatelském zázemí chladnokrevných koní s akcentem na perspektivy chovu (s ohledem na stále nízké, i když zvolna se rozrůstající stavy chladnokrevných koní v ČR).

Z podkladů získaných z chovatelské evidence a informací získaných u uznaných chovatelských sdružení byl zpracován přehled o rodinách, které se aktuálně vyskytují v chovu chladnokrevných koní plemene českomoravský belgický kůň, norický kůň a slezský norik. Zakladatelky rodin byly zkoumány podle počtu dcer v rodinách ve všech generacích, podle počtu generací a podle podílů klisen zúčastněných zkoušek výkonnosti.

U plemene ČMB bylo ze souboru 622 klisen seřazených do 42 rodin vyhodnoceno deset klisen (zakladatelek rodin) s nejvyšším počtem dcer ve všech generacích a z této desítky zakladatelek rodin bylo vybráno pět, jejichž dcery vykazovaly nejvyšší podíl na účasti zkoušek výkonnosti z celkového počtu dcer v rodině: Aida VČ 592, Brita VČ 917, Damita 147, Květuše JM 404, Míla JM 364. Nejúspěšněji se jeví klisna Brita VČ 917 s 65 potomky samičího pohlaví ve 37 generacích, z nich se zkoušek výkonnosti zúčastnilo 71%. Bodové zisky dcer této zakladatelky rodiny jsou spíše průměrné (exteriér 7,3, výkonnost: 7,6), za účasti 71% dcer na ZV ze všech dcer této klisny. Nejvyšších bodových zisků dosáhly dcery zakladatelky rodiny Květuše JM 404 (exteriér 7,5 bodů, výkonnost: 8,1, bodů), za účasti rekordních 90 % dcer na ZV ze všech dcer této klisny.

U plemene SN bylo ze souboru 963 klisen seřazených do 54 rodin vyhodnoceno deset klisen (zakladatelek rodin) s nejvyšším počtem dcer ve všech generacích a z této desítky zakladatelek rodin bylo vybráno pět, jejichž dcery vykazovaly nejvyšší podíl na účasti zkoušek výkonnosti z celkového počtu dcer v rodině. Tímto dvoufázovým výběrem bylo zjištěno, že nejúspěšnějšími

zakladatelkami rodin plemene SN je pětice klisen: Janta SM 117, Nela SM 564, Sajka SM 976, Terka SM 1071 a Vydra SM 1229. Nejvyšším počtem dcer vykazuje zakladatelka rodiny Sajka SM 976, podíl dcer na ZK z celkového počtu dcer činí 55%.

Z hlediska podílu dcer zakladatelek rodin plemene SN zúčastněných na ZV (70%) z celkového počtu dcer se úspěšněji jeví Terka SM 107 – tato zakladatelka je při počtu „pouhých" 30 dcer v 15 generacích druhá nejlepší a rovněž vykazuje u dcer nejlepší bodové zisky v ZV.

U plemene N, které je zastoupeno nejméně početně, bylo ze souboru 120 klisen (zakladatelek rodin) vyhodnoceno pět klisen s nejvyšším počtem dcer ve všech generacích a z této pětice zakladatelek rodin byly vybrány tři, jejichž dcery vykazovaly nejvyšší podíl na účasti zkoušek výkonnosti z celkového počtu dcer v rodině. Tímto dvoufázovým výběrem bylo zjištěno, že nejúspěšnějšími zakladatelkami rodin plemene N je trojice klisen: Darka ZČ 720, Hana 1-20168, Parade ZČ 837. Zakladatelka rodiny Darka ZČ 720 vykazuje u svých dcer nejlepší bodové zisky u zkoušek výkonnosti jak za exteriér, tak za výkonnost (ačkoliv má jen 16 dcer v 13 generacích). Zakladatelka rodiny Hana 1-20168 má nejvyšší počet dcer, a sice 65 dcer v 37 generacích, ale procento dcer účastnících se ZV je z této trojice nejnižší. Zakladatelka rodiny Parade ZČ 837 vykazuje u svých dcer nejvyšší účast ve ZV z celkového počtu dcer.

Dále byl u dcer nejúspěšnějších zakladatelek rodin u plemene ČMB, SN a N spočítán průměrný bodový zisk udělený u zkoušek výkonnosti (exteriér, výkonnost) a byla vyhodnocena průměrná účast dcer zakladatelek rodin plemen ČMB, SN a N na zkouškách výkonnosti (v procentech z celkového počtu dcer zakladatelek rodin ve všech generacích).

Následně byly tyto průměrné hodnoty spočítané u jednotlivých plemen porovnány. A bylo zjištěno, že nejlepších výsledků u zkoušek výkonnosti dosahují dcery zakladatelek rodin plemene SN, nejvyšší účast na zkouškách vykazují dcery zakladatelek rodin plemene ČMB. Plemeno N je zastoupeno nejnižším počtem dcer zakladatelek rodin, nejnižšími výsledky u ZV i nejnižší početní účastí u zkoušek.

Z podkladů získaných z reportáží v časopise Jezdectví byly prostřednictvím předem specifikovaných kritérií vybrány informace, jejichž vyhodnocení přispělo k získání rámcového přehledu o zázemí chovu chladnokrevných koní v ČR. Data byla uspořádána do tabulky, ze které si lze udělat přehled o zaměření chovu, způsobu komerčního využití koní, vzdělání chovatelů. Následně byly z jednotlivých reportáží extrahovány další informace uvedené v textu (například, jak se chovatelé k chovu chladnokrevníků dostali, jaké jsou jejich plány do budoucna).

7. DOPORUČENÍ PRO CHOVATELE

Po prozkoumání podkladů získaných z chovatelské evidence a z informací získaných u uznaných chovatelských sdružení byly vybrány nejúspěšnější zakladatelky aktuálních rodin chladnokrevných koní plemen ČMB, SN a N chovaných v České Republice byly porovnány výsledky dcer těchto nejúspěšnějších zakladatelek rodin u zkoušek výkonnosti.

Průměrný bodový zisk u dcer zakladatelek rodin udělený u zkoušek výkonnosti za exteriér byl u plemene ČMB: 7,3 bodů, u plemene SN: 8,2 bodů, u plemene N:7,7 bodů.

Průměrný bodový zisk u dcer zakladatelek rodin udělený u zkoušek výkonnosti za výkonnost byl u plemene ČMB: 8 bodů, u plemene SN: 8,2 bodů, u plemene N: 7,5 bodů.

Průměrná účast dcer zakladatelek rodin na zkouškách výkonnosti v procentech z celkového počtu dcer činila u plemene ČMB: 75,6 %, u plemene SN: 63,4 %, u plemene N: 38%.

Z výše uvedeného vyplývá, že chovatelé koní plemene ČMB jsou nejúspěšnější v počtu dcer zakladatelek rodin z celkového počtu dcer, které se účastní zkoušek výkonnosti, zatímco chovatelé plemene SN jsou nejúspěšnější v bodovém ohodnocení svých klisen u zkoušek výkonnosti. Největší rezervy k zušlechťování plemene mají chovatelé chladnokrevných koní plemene norik.

Z jednotlivých výpovědí chovatelů chladnokrevných koní se výrazně jeví zásadní význam spolku chovatelů chladnokrevných koní a jeho podíl na rozšiřování odborného vzdělání a kvalifikace chovatelů chladnokrevných koní prostřednictvím odborných kurzů. S rozvojem šlechtitelských postupů v chovu koní význam rodin a jejich uplatnění v chovu a šlechtění jednotlivých plemen v České Republice stále vzrůstá. Je proto účelné dbát na pečlivou evidenci rodin a zohledňovat jejich specifické charakteristiky při šlechtění plemene.

Na základě toho průzkumu lze konstatovat, že v dnešní době se chovu chladnokrevných koní věnují mladí, vzdělaní a kreativní lidé obou pohlaví a jejich cílem je dále chov rozvíjet. Zaměřují se jak na lesnické a polní práce a šetrné obdělávání půdy, tak na mechanizaci (vyrábějí či rekonstruují nářadí za koně), tak na sociální hiporehabilitaci (mnozí si za tímto účelem doplňují vzdělání pedagogické, případně zdravotnické).

Obnovení zájmu o pracovní plemena koní v ČR je vítaným společenským jevem a je navýsost důležité jej podporovat.

8. SEZNAM POUŽITÉ LITERATUTY

1. BÍLEK, F.: *Speciální zootechnika* – Chov koní, SZN Praha, 1955, 820
2. CERMAN, J., *Historie chovu chladnokrevných koní,* Svaz chovatelů chladnokrevných koní, (on-line), Dostupné na: http://www.schchk.cz/
3. DRAPNEROVÁ, J. *Vše o koních.* 1. vyd. Praha: 2003. ISBN 80-7237-969-0.
4. DRAŽAN, J., KRATOCHVÍLE, K., TOUŠEK, D.: *Strategická vize rozvoje chovu koní a užití koní v ČR do roku 2013,* Dokument ASCHK 2010
5. DRAŽAN, J. a kol, *Koncepce chovu koní*, v ČR. Praha: MZE, 2014 (on line)http://eagri.cz/public/web/mze/zemedelstvi/zivocisne-komodity/kone/koncepce-chovu-koni-v-cr.html
6. DUŠEK, Jaromír. *Chov koní*. Vyd. 3. Praha: Brázda, 2011. ISBN 978-80-209-0388-4.
7. EDWARDS, E. *Velká kniha o koních*. 1. vyd. Bratislava: Gemini, 1992. ISBN 80-85265-36-6
8. GROLIG, A., KOPECKÝ, J., ŠATAVA, M.*Zootechnický slovník.*1.vydání, Praha : SZN, 1963
9. GALLAS, J. *Chladnokrevný chov a chovatelské stanice*. Svět koní, č. 1 2008.
10. GORNEROVÁ, H. *Began a Lesop.* Jezdectví. 2004
11. GOTTHARDOVÁ, L. *Nový vítr v Klokočově.* Jezdectví. 11/2007
12. HAJIČ, F., KOŠVANEC, K., ČÍTEK J.: *Obecná zootechnika*, JČU ZF, 1995, 165s.
13. KHOLOVÁ, H. *Koně.* 4. vyd. Praha: Adventinum, 2005. ISBN 80-86858-04-9
14. KOLÁŘOVÁ, R. *Českomoravský belgický kůň.* iFauna[online]. 2014 [cit. 2016-11-22].Dostupné z: http://www.ifauna.cz/kone/clanky/r/detail/6332/ceskomoravsky-belgick-kun/
15. KONICCI. *Moravský chladnokrevník*. Konicci.cz [online]. 2014 [cit. 2016-11-22]. Dostupné z: http://moravsky-chladnokrevnik.konicci.cz/
16. KONĚ. *Slezský norik - historický vývoj a současnost*. ASCHK (č.1/1999)
17. MACHEK, J., GAUDNÍKOVÁ,J.: *Situační a výhledová zpráva koně. Ministerstvo zemědělství*, Praha, 2010, 96 s., ISBN 80-7084-914-9
18. MAJZLÍK, I. *Chov zvířat I.* 1. vyd. Praha: ČZU, 2004. ISBN 978-80-213-1253-1.
19. MARŠÁLEK M.,*Chov koní-popis, posuzování, šlechtění*, Vědecká monografie, České Budějovice: JČU ČB ZF, 2008, ISBN 978-80-7394-101-7

20. MISAŘ, JISKROVÁ, *Chov a šlechtění koní*. Brno: MZLU, 2001. ISBN 80-7157-510-0
21. NAVRÁTIL, J. *Výkonnostní činitelé*. In ŠTOLC,I. *Chov hospodářských zvířat*. 2. vyd. Praha: ČZU, 1999. ISBN 80-213-0478-2.
22. PETRDÝL, *Chladnokrevná plemena koní*. Jezdectví, (č. 2/2006¨)
23. PROCHÁZKA. L., *Českomoravský belgik-Současnost v zrcadle historie*. Jezdectví (č. 7 a 8 /2001).
24. RADVAN, J. Technologie soustřeďování dříví koňmi. 1. vyd. Praha: Agrtospoj. 1995. ISBN 80-7084-133-8
25. Sbírka zákonů http://www.sagit.cz/info/sb15168
26. SCHWARK, H., J. *Pferdezucht – EinFachbuchfürPferdezüchter*. Berlin: VEB DeutscherLandwirtschaftsverlag, 1985
27. SCHCHK. *Řád plemenné knihy plemene českomoravský belgický kůň*, (on-line) Dostupné na http://www.schchk.cz/clanky/ceskomoravsky-belgik/rad-pk/
28. SCHCHK. *Řád plemenné knihy plemene norik*, (on-line) Dostupné na http://www.schchk.cz/clanky/norik/rad-pk/
29. SCHCHK. *Řád plemenné knihy plemene slezský norik*, (on-line) Dostupné na http://www.schchk.cz/clanky/slezsky-norik/rad-pk/
30. SVAZ CHOVATELU CHLADNOKREVNÝCH KONÍ. *Historie norika v Čechách*. Svaz chovatelů chladnokrevných [online]. 2012 [cit. 2016-11-22]. Dostupné z : http://www.schchk.cz/clanky/norik/histore-a-vyvoj-plemene
31. SVOBODOVÁ, J. *Jsme V tahu - Seriál o nové generaci…* Jezdectví (leden/2015) Praha: K4K Publishing. ISSN 1210-5406
32. SVOBODOVÁ, J. *Modelky z kalendáře - Seriál o nové generaci…* Jezdectví (únor/2015) Praha: K4K Publishing. ISSN 1210-5406
33. SVOBODOVÁ, J. *Kam vyráží Leona - Seriál o nové generaci…* Jezdectví (březen/2015) Praha: K4K Publishing. ISSN 1210-5406
34. SVOBODOVÁ, J. *Kde slouží kůň - Seriál o nové generaci…* Jezdectví (duben/2015) Praha: K4K Publishing. ISSN 1210-5406
35. SVOBODOVÁ, J. *Míla Lankaš com - Seriál o nové generaci…* Jezdectví (květen/2015) Praha: K4K Publishing. ISSN 1210-5406
36. SVOBODOVÁ, J. *Král Šumavy - Seriál o nové generaci…* Jezdectví (červen/2015) Praha: K4K Publishing. ISSN 1210-5406

37. SVOBODOVÁ, J. *Lukava - Seriál o nové generaci…* Jezdectví (červenec/2015) Praha: K4K Publishing. ISSN 1210-5406
38. TORBJO, Rn. RYDBERG. *Comparison of horse and tractor traction using emergy analysis*. Ecological Engineering 19 (2002) 13–28http://www.elements.nb.ca/extra/horsetractor.pdf
39. TRČÁLEK, K., *Dostihové závodiště Netolice*. 2009. (on-line) Dostupné z: http://www.konicci.cz/clanky/dostihy-70/dostihove-zavodiste-netolice-2354/
40. VAJDOVÁ, I., *Analýza současné populace plemene norik v České republice*, bakalářská práce. Brno: 2007
41. VEJČÍK, A. a kol. *Chov hospodářských zvířat*. 1. vyd. České Budějovice: Jihočeská univerzita, 2001. ISBN 80-7040-514-7

9. SEZNAM TABULEK, GRAFŮ A OBRÁZKŮ

Tabulka č. 1: Počty chladnokrevných koní a jejich vývoj str. 41

Tabulka č. 2: Celkové počty koní v ČR 1945 – 2014 str. 42

Tabulka č. 3: 10 nejúspěšnějších rodin podle četnosti dcer ČMB str. 44

Tabulka č. 4: 5 nejúspěšnějších rodin podle četnosti dcer a účasti ZV – ČMB str. 45

Tabulka č. 5: 10 nejúspěšnějších rodin podle četnosti dcer SN str. 46

Tabulka č. 6: 5 nejúspěšnějších rodin podle četnosti a účasti ZV – SN str. 47

Tabulka č. 7: 5 nejúspěšnějších rodin podle četnosti dcer N str. 49

Tabulka č. 8: 3 nejúspěšnější rodiny podle četnosti dcer a účasti N str. 50

Tabulka č. 9: Porovnání charakteristik u jednotlivých plemen str. 52

Tabulka č. 10: Vybrané charakterizující chovatelů chladnokrevných koní v ČR str. 53

Graf č. 1: Zastoupení jednotlivých plemen z celkového počtu koní str. 40

Graf č. 2: Stavy koní v ČR 1945 - 2014 str. 41

Obrázek č.1: Slezský norik str. 31

10. PŘÍLOHY

Příloha 1: Soupis rodin plemene ČMB

zakladatelka rodiny	počet dcer v rodině	počet generací	body exteriér (průměr rodiny)	body výkon (průměr rodiny)	počet dcer po ZV	% zúč.
Aida VČ 592	20	10	7,3	7,9	12	60
Alena JM1640	3	3	-	-	-	-
Arka JM 427	34	20	7,4	7,5	12	35
Bara 12-653	13	9	7,5	7,9	2	15
Brica 246	5	4	6,9	7,9	1	20
Brita VČ 917	65	37	7,3	7,6	46	71
Broňa VČ 918	4	4	7,3	7,5	1	25
Cilka 2-725	9	6	-	-	-	-
Citadela 95	3	2	-	-	-	-
Damita 147	27	13	7,2	8,2	21	78
Dana 10-1958	6	5	6,8	7,7	1	17
Dana SM 509	5	4	-	-	-	-
Drahoslava 1	19	12	7,4	8,2	4	21
Drakula	4	4	-	-	-	-
Chyňava 55	15	10	6,8	7,8	5	33
Jana 4-398	6	5	-	-	-	-
Jesita VČ 86	4	4	7,1	7,8	2	50
Kity	3	3	-	-	-	-
Květa VČ 1013	18	10	7	7,5	8	44
Květuše JM 404	29	21	7,5	8,1	26	90
Lama ZČ 558	2	2	-	-	-	-
Lenka 12-3125	8	5	7,1	8,2	3	37
Svitka (Lída) JM 1183	13	8	7,2	7,8	7	54
Líza VČ 601	9	6	8,1	7,5	1	11
Manča 10-2686	9	7	7,4	8,2	2	22
Marecha 82	12	7	7,1	7,2	2	17
Marica 12-2933	10	6	7,6	8,1	7	70

Maruna JM 346	7	5	7,3	6,7	1	14
Maruška JM 988	3	3	-	-	-	-
Matrona 123	37	19	7,3	7,6	14	38
Míla JM 364	39	19	7,2	8,2	31	79
Míla JM 424	5	5	7,6	8,2	1	20
Milka 12-2834	12	7	7,7	7,8	5	42
Miluša JM 429	23	12	7,5	7,5	8	35
Miluša JM 1606	7	5	7,6	7,9	2	29
Minda JM 469	27	13	7,5	7,8	16	59
Minka 9-3055	5	5	7,1	7,7	1	20
Minka	5	4	-	-	-	-
Soňa SM 1343	12	6	7,1	7,8	4	33
Svitka JM 1183	13	8	7,2	7,8	7	54
Šára 6-517	6	5	-	-	-	-
Zorka VČ 382	9	6	6,8	7	1	11

V tabulce je zahrnuto celkem 622 klisen, zakladatelek 42 rodin.

Příloha 2: Soupis rodin klisen plemene SN

zakladatelka rodiny	počet dcer v rodině	počet generací	body exteriér (průměr rodiny	body výkon (průměr rodiny)	počet dcer po ZV	% zúč.
Alena SM 391	12	9	7,8	7,8	2	17
AngelikaSM1362	-	-	-	-	-	-
Astra SM 1359	14	9	7,6	8,8	3	21
Barča SM 163	17	11	7,4	7,7	7	41
Barka 1-2164	37	23	7,4	8,0	8	22
Běla SM1385	5	4	7,4	7,3	1	20
Betty SM 1387	24	14	7,5	7,9	13	54
Blanka SM 1356	8	6	-	-	-	-
Blanka SM 1612	2	2	7,2	8,5	1	50
Blossa KPKK13-2689	6	5	7,2	7,7	2	33
Cela SM 1608	2	2	7,3	7,4	1	50
Celta SM 1490	7	5	7,7	8,1	3	43
Cilka SM 1781	13	8	7,3	7,4	8	62
Daňa SM 1505	12	6	7,3	7,8	6	50
Diva SM 1589	10	7	7,5	7,1	1	10
Edita 13-1584	1	1	-	-	-	-
Elvíra SM 1646	22	13	7,5	7,8	12	55
Emanka SM 1648	15	8	7,5	7,8	9	60
Etna 007-002	8	5	7,6	7,7	2	25
Evža SM 1107	14	10	7,4	8,7	1	7
Frída JM 2546	3	3	-	-	-	-
Fuksa 13-3028	4	4	-	-	-	-
Greta SM 1824	1	1	-	-	-	-
Hera 7-1	18	11	7,4	7,5	6	33
Jana SM 1162	3	3	-	-	-	-
Janta SM 117	50	29	7,4	7,9	27	54
Jasná SM 111	1	1	-	-	-	-
Jiskra SM 1588	13	6	7,2	7,8	8	62
Líza SM 799	25	16	7,4	7,7	13	52

Naďa SM 1378	14	10	7,6	7,2	5	35
Nela SM 564	40	21	7,5	7,8	22	55
Nula SM 571	40	25	7,1	7,8	15	38
Olga 13-2711	16	8	7,4	7,6	9	56
Oliva SM 680	59	32	7,4	8,2	28	47
Paleta SM 805	4	4	-	-	-	-
Priska SM 1078	14	7	7,6	7,9	9	64
Ruda SM 878	5	5	7,3	7,3	2	40
Rybka SM 877	11	8	7,4	5,9	1	9
Ryzka SM 1568	8	6	7,8	8,8	2	25
Sajka SM 976	58	30	7,4	8	32	55
Sáša SM 1257	11	7	7,9	7,1	3	27
Seňorita SM 1569	12	8	7,8	8	2	17
Táňa SM 1072	26	15	7,8	8	14	54
Terka SM 1071	30	15	7,5	8,3	21	70
Tisa SM 1070	3	3	-	-	-	-
Ulrika SM 1070	20	11	7,4	8,2	11	55
Váha SM 1230	4	3	7,4	8	2	50
Vatra SM 1234	19	12	7,4	8,5	10	52
Váza SM 1231	13	9	7,1	7,7	7	53
Vlasta SM 1281	10	6	7,2	7,9	2	20
Vydra SM 1229	31	17	7,4	8,1	26	83
Záře SM 1312	11	7	7,1	7,8	5	45
Závist SM 1315	49	27	7,4	8	27	55
Zuzka SM 1710	13	7	7,6	7,7	4	30

Při konfrontaci zakladatelek rodin uvedených v Řádu plemenné knihy plemene SN bylo zjištěno, že některé klisny vedené jako zakladatelky rodiny v PK, PPK ani v HPK neexistují. Jedná se o tyto kusy:

- Lota SM 1120
- Berta SM 1384
- Šárka SM 1569
- Vranka SM 1595

V tabulce je zahrnuto celkem 963 klisen plemene slezský norik, zakladatelek 54 rodin.

Příloha 3: Soupis rodin klisen plemene N

zakladatelka rodiny	počet dcer v rodině	počet generací	body exteriér (průměr rodiny	body výkon (průměr rodiny)	počet dcer po ZV	% zúč.
Dálava ZČ 510	4	3	-	-	-	-
Darka ZČ 720	16	13	8	8	6	38
Hana 1-20168	65	37	7,3	7,4	18	27
Hnědka (č. 89)	4	4	7,7	8,2	2	50
Ikra SM 445	2	2	-	-	-	-
Ivana JM 2278	3	3	-	-	-	-
Iskra 13-2009	7	6	-	-	-	-
Lukava SM 904	4	?	-	-	-	-
Máša SM 821	16	12	7,9	7,1	3	19
Meda (č. 125)	7	6	-	-	-	-
Nero Diamant 132	16	9	7,8	7,8	4	25
Parade ZČ 837	22	9	7,6	7,4	11	50
Sylva	1	1	-	-	-	-
Šárka	15	9	7,4	7,7	7	47

V tabulce je zahrnuto celkem 190 klisen plemene norik, zakladatelek 14 rodin.

11. SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK A SYMBOLŮ

PK	-	plemenná kniha
RPK	-	rada plemenné knihy
N	-	norik
SN	-	slezský norik
ČMB	-	českomoravský belgický kůň
SCHCHK	-	svaz chovatelů chladnokrevných koní
ASCHK	-	asociace svazů chovatelů koní
ZV	-	zkoušky výkonnosti
UCHS	-	uznaná chovatelská sdružení